Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., pondeljek, 20. oktobra (October 20), 1930. | Subscription $6.00 Yearly | STEV.—NUMBER 247

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HOOVER BO TUDI NASIČEVAL BREZPOSELNE

Imenoval je posebno komisijo iz svojega kabineta, ki naj "študira položaj" in mu poroča. — Čikaška komisija se pripravila na cenzus

Washington, D. C. — Predsednik Hoover je 17. t. m. prišel do spoznanja, da je kriza brezposelnosti res velika in je imenoval posebno komisijo izmed članov svojega kabineta z navodilom, da prouči položaj in naredi načrte za pomoč. Hoover je rekel, da vlada napne vse svoje sile, da prepreči "glad in zmrzovanje onih naših ljudi, ki so res v stiskah."

Komisijo sestavljajo tajnik dela Davis, tajnik trgovine Lamont, tajnik notranjih zadev Wilbur, vojni tajnik Hurley, poljedelski tajnik Hyde, zakladničar Mellon in governer federalnega rezervnega odbora Meyer.

Prezident je mnenja, da zvezna vlada lahko pomaga v treh direkcijah: prvič kooperira z zveznimi, državnimi in lokalnimi posredovalnicami dela, drugič svetuje industrijam in javnonapravnim družbam glede novih metod in tretjič poveča uposlenost pri federalnih javnih delih.

Potem je Hoover privatno konferiral z vodilnimi kapitalisti, med katerimi sta bila Bernard Baruch in Alfred P. Sloan, predsednik General Motors kompanije.

Chicago, Ill. — Člani governerjeve komisije za pobijanje brezposelnosti v Illinoisu pripravljajo cenzus brezposelnih delavcev v Chicagu. Kolikor je razvidno, bodo brezposelni pozvani, naj sami pridejo v registrarne urade in se tam upišejo. Le oni, ki bodo registrirani, bodo upoštevani.

Voditelji komisije, ki bi radi hitro pokazali veliko uspeha in takorekoč delali čudeže, se togotijo radi nebrojnih zaprek (takozvanega "red tape"), ki zadržujejo brez malega vsa večja javna dela v mestu in okraju. Na primer zvezna vlada, ki spet poje o svoji pomožni akciji, ima v načrtu novo poštno poslopje v Chicagu, za kateregga je že dovoljenih 20 milijonov dolarjev, z delom pa še niso pričeli, niti ni znamenja, da bo kaj to zimo. To pošto že "zidajo" zadnjih pet let in vse, kar so naredili v tem času, je, da so kupili stavbišče. Samo za kopanje fundamenta bi lahko takoj uposlili 5000 delavcev, če bi samo začeli. Medtem pa je poštna uprava odslovila veliko število poštnih nameščencev v Chicagu in drugim je znižala plače v svrho, da zniža deficit. Tako zvezna vlada v praksi dela za zmanjšanje brezposelnosti!

Vse drugo, kar se zdaj vrši v Chicagu v prid brezposelnim, je sramotna fehtarija, ki jo vodijo "dobri" časopisi za svojo reklamo.

Tagore hvali sovjete

New York. — Rabindranath Tagore, sloveči indijski pesnik in filozof, je bil poln hvalospevov napram sovjetski vladi, ko je dospel v New York iz Sovjetske unije, kjer se je mudil več tednov na obisku. Pred desetimi leti je bil položaj ruskih in indijskih mas sličen, je dejal Tagore, toda prosvetno delo, ki ga vrše sovjeti, je zrevolucioniziralo ruskega delavca in kmeta, dočim so indijske mase pod britsko nadvlado še vedno tako ignorantne kot so bile pred desetletjem.

Gangeška vojna v Peoriji

Peorija, Ill. — V petek zvečer je grupa gangežev napadla kralja denarnih igralnic Clyde Garrisona in krogle iz strojnice, ki so deževale v njegovo stanovanje, so ubile njegovo ženo. Garrison je bil ranjen. Gangeži so ušli v avtu.

V Rusiji primanjkuje rudarjev

Vlada pozvala farmarje na delo v premogovnike

Washington, D. C. — Centralna administracija sovjetskih kolektiviziranih farm je izdala apel na farmske delavce, naj gredo delat v premogovnike, kjer potrebujejo najmanj dvajset tisoč rudarjev. Ta vest je bila objavljena v Pravdi, ki izhaja v Moskvi in je bila ponatisnjena v buletinu, ki ga izdaja zvezni biroj za inozemsko in domačo trgovino v Washingtonu.

"Z ozirom na važnost premogovne industrije, "piše Pravda, "morajo unije kolektiviziranih farm voditi kampanjo med svojimi člani in jim tolmačiti važnost premogovne industrije pri izvajanju petletnega industrijskega programa, ki ga je pričela vlada. Farmski delavci, ki se zavežejo, da bodo šli delat v premogovnike, bodo še nadalje ostali člani unij kolektiviziranih farm. Njihove družine bodo deležne enakih pravic do deleža poljedelskih produktov kot družine onih, ki še nadalje ostanejo na farmah."

Vsled raznih konstrukcijskih del, ki so sedaj v teku v Sovjetski uniji v zvezi z industrializacijo, ki se vrši v raznih krajih obširne dežele, se delavci pogostoma selijo iz enega kraja v drugega, kot je bila navada v Ameriki v pionirski dobi. Delavci zapuščajo stara dela in odhajajo v oddeljene kraje, da poskusijo nova dela. Tako včasih nastane pomanjkanje delavcev v enem kraju in radi tega morajo počivati konstrukcijska dela, ki jih ima vlada v programu.

LJUDSKA USTANOVA O BREZPOSELNOSTI

Dewey urgira kongresno akcijo, da se Amerika dvigne iz krize, v katero je zabredla po polomu na newyorški borzi

Washington, D. C. — (FP) — "Najvažnejše vprašanje, o katerem bi moral razpravljati kongres in državne legislature prihodnjo zimo je problem brezposelnosti in nadprodukcija," je dejal profesor Dewey, predsednik Ljudske lobije na konferenci Ženske strokovne lige. "Brezposelnost in nizke mezde onemogočajo delavcem, da bi pokupili potrebščine, ki jih produkcirajo ameriške industrije.

"Sodi se, da je med 42,000,000 delavcev in delavk, ki so zaposleni v industrijah, najmanj dva milijona otrok in več kot milijon oseb, ki so stare nad 60 let. Le mal odstotek teh prejema dostojno mezdo.

"Oficielna statistika za prejšnje leto pokazuje, da je bila vrednost produktov ameriških industrij $27,585,000,000 toda delavci, ki so producirali to ogromno vrednost, so prejeli le $8,079,456,000 v izplačanih mezdah, ali nekaj več kot eno četrtino. Da se ta krivica odpravi, je potrebna akcija kongresa, da bodo oni, ki so deležni dohodkov narodnega bogastva, tudi nosili davčno breme, ne pa kot je sedaj, ko jim vlada znižuje dohodninske davke in jih nalaga na ramena drugim."

Voditelj italijanskih delavcev si poiskal drugo službo

Hollywood, Cal. — Arturo Giovannitti, delavski pesnik in organizator, ki je zaslovel po vsej Ameriki radi njegovih aktivnosti za časa stavke tekstilnih delavcev v Lawrencu, Mass., je sedaj uposlen pri neki filmski družbi. Giovannitti je bil pred par leti urednik italijanske delavske zbornice v New Yorku.

Potres v Chilu

Santiago, Chile, 18. okt. — Hud potres je včeraj obiskal Chile in ena oseba je bila ubita ter več ranjenih. V mestu Llai-Llai se je porušilo mnogo hiš.

POBIJANJE RAKETIRSTVA V ST. LOUISU

Protektivna asociacija zagovarja delodajalca, ki je ubil stavkarja

St. Louis, Mo. — (FP) — Pred kratkim se je v St. Louisu ustanovila Protektivna asociacija, ki si je nadela nalogo, da bo pobijala zločine. Vsaj tako se je glasil njen program, ki ga je objavila v javnosti kmalu po ustanovitvi. Da je bila to le pretveza, je razvidno iz dejstva, ko je pričela z agitacijo za odpravo raketirstva v delavskih unijah. Njeno prvo veliko delo je bilo, ko je najela razupitega odvetnika in sovražnika delavskih unij, da bo branil J. O. Thompsona, lastnika velike pekarije, ki je napadel Alex Zandra, pekovskega delavca, ki je piketiral Thompsonovo pekarno, v kateri je bila proglašena stavka.

Z revolverjem v roki je stopil Thompson iz svoje pekarne in se vrgel na dva piketa, ki sta delila letake, vsebujoč poziv, naj delavci ne kupujejo kruha v neunijski pekarni. Thompson je najprej z udarcem pobil Zandra na tla, nakar mu je pognal krogio iz revolverja v glavo. Streljal je tudi na drugega piketa John Grafa, toda krogla je zgrešila svoj cilj. Thompsonova žena je ves čas stala pri vhodu v pekarno in v rokah je držala nabasano puško. Policija, ki je bila poklicana, je aretirala Thompsona in mrliško ogledniška porota ga je potem obtožila umora prvega reda.

Protektivna asociacija, ki jo tvorijo večinoma delodajalci, nasprotniki unijskega delavstva, je takoj najela Sigmund Bassa, da bo zagovarjal morilca. S tem je bil podan dokaz, da se asociacija ne bo borila za opravo raketirstva v unijah, niti za pobijanje zločinstva, temveč bo boj naperjen proti delavskim organizacijam.

Bass je tipičen karakter brezvestnega odvetnika. Nekoč je nastopil v imenu delodajalcev, ko je bila v teku stavka živežnih delavcev, in je skušal na sodišču izposlovati proti stavkarjem injunkcijo, ki bi prepovedovala piketiranje. Stavkarje je nazval s tatovi in gangeži, s katerimi se mora strogo postopati. Teden dni pozneje je policija našla na Bassovi farmi v Steelevillu njegovega klienta, ki je poneveril veliko vsoto denarja na neki banki. Bass je storil vse, da reši svojega klienta pred zaporom, toda njegov trud je bil zaman in poneverjalec je bil obsojen na dve leti ječe.

ZAPOSTAVLJANJE ZAMORSKIH DELAVK

Zamorske delavke, ki so uposlene v velikih pralnicah, prejemajo nižje mezde kot belopolitne

Washington, D. C. — (FP) — Ženski biroj v zveznem delavskem departmentu je te dni objavil rezultat študije delovnih razmer v pralnicah v 23 večjih ameriških mestih. Študija pokazuje diskriminacijo napram zamorskim delavkam, ki opravljajo slična dela kot belopolitne. Povprečna tedenska mezda belopolitnih delavk je l. 1929 znašala $16.10, ona zamork pa le $8.85. Število delavk v pralnicah, v katerih je bila uvedena študija, je bilo 20,000.

Delovne razmere so ugodnejše v pralnicah v zapadnih mestih kot na vzhodu ali jugu. Dočim je na zapadu v veljavi osemurnink in šest dni v tednu, morajo delavke na jugu delati 60 ur in celo več na teden. Študija nadalje prikazuje, da se je število velikih pralnic podvojilo v prošlih desetih letih.

Ameriški bankirji in revolta v Braziliji

Intrige teh ljudi so odgovorne za revolucionarni val, ki je objel države Južne Amerike

Washington, D. C. — (FP) — Bojazen, da je novoizvoljeni predsednik Brazilije Prestes v tajnem dogovoru poklonil mnogo koncesij finančnikom in bankirjem z Wall Streeta, ko se je pred meseci mudil v Združenih državah, je glavni vzrok za nenadno revolucionarno gibanje, ki je objelo Brazilijo. Tako je izjavil general Rafael de Nogales, venezuelanski revolucionar in ekonom, ki se sedaj nahaja v Washingtonu.

Nogales je dejal, da sicer ni nobenih konkretnih dokazov, da je Prestes vstopil v tajna pogajanja z ameriškimi bankirji in jim obljubil gotove koncesije za izrabljanje narodnega bogastva v Braziliji, toda ta sumnja je prevzela ljudstva v državah Južne Amerike, ker povsod opazijo tesne stike med vladami teh držav in ameriškimi finančniki. Prišlo je na dan, da ameriške korporacije v čedalje večji meri izkoriščajo narodna bogastva in vesti o podkupovanju vplivnih politikov od strani ameriških industrijskih družb in korporacij se širijo med ljudmi.

Da ni prišlo do revolte v Chileju, je dejal Nogales, je pripisovati dejstvu, da ima ljudstvo te republike veliko zaupanje in vero v poštenost predsednika Ibaneza. Če bi ne bilo tega zaupanja, bi bila Ibanezova vlada najbrž strmoglavljena pred par tedni, ko se je pojavilo v Chileju revolucionarno gibanje. Diktator Siles je bil pognan iz Bolivije in njegova vlada je bila strmoglavljena, ker je prišlo na dan, da je hotel oddati velike oljne vrelce mogočnim ameriškim oljnim kompanijam. Ayora, predsednik republike Ekvador, je bil že blizu padca, ko je državni zbornici predlagal imenovanje ameriškega eksperta, ki naj bi prevzel ureditev finančnih in gospodarskih vprašanj. Nogales je tudi izrazil mnenje, da je bil glavni vzrok revolucije v Argentini dejstvo, da se je judstvo naveličalo intrig in korupcije svojih političnih voditeljev, ki so oddajali narodna bogastva v izkoriščanje ameriškim kapitalistom.

Brazilski federalci in vstaši zmagujejo!

Luis zagotavlja Ameriko, da bo revolta kmalu skrušena, rebeli pa pozivajo Luisa, naj hitro kapitulira

Rio de Janeiro, 18. okt. — Brazilski predsednik Washington Luis je včeraj povabil k sebi ameriške poročevalce in jim povedal, da bo revolta liberalcev kmalu potlačena. Rekel je, da vstaši pošiljajo v svet same laži. Mesto zmag imajo umike na celi črti. Brazilska vlada je pravkar izdala za 300 milijonov reisov (okrog 30 milijonov dolarjev) papirnatega denarja za pobijanje vstaje; ta denar je krila s štirimi milijoni v zlatu in z bondi. Obenem je poslala v New York 15 milijonov dolarjev v zlatu za nakup bojnega blaga.

Porto Alegre, Brazilija, 18. okt. Voditelji revolte poročajo, da so izvojevali štiri nove zmage. Miguel Costa je s svojimi četami okupiral mesto Itarare na meji Parane in Sao Paula; dalje so okupirali Aracaju, glavno mesto države Sergipe na severu, pognali v beg federalnega rušilca, ki je hotel blokirati pristanišče Florianapolis in okupirali mesto Sao Joao Del-Rey ter ujeli tamkaj federalno posadko.

Rebelni poveljnik Costa je spet pozval federalno vlado, naj kapitulira in prihrani ljudstvu nadaljnje žrtve.

IZKORIŠČANJE OTROK PRI FORDU

Medtem, ko Fordova kompanija odslavlja starejše delavce, se je število otrok v njeni tovarni podvojilo

Detroit, Mich.—(FP)—Henry Ford, ki se rad kaže v javnosti kot filantrop, uposluje dečke v starosti od dvanajst do štirinajst let, katerim plačuje od 15 do 40 centov na uro. Okrog petisoč teh otrok dela v njegovi tovarni River Rouge, kakor se glasijo izjave njih samih napram poročevalcu Federaliziranega tiska. Nekateri teh dečkov izgledajo celo, da še niso dopolnili dvanajstega leta, toda odhajati morajo na delo ob istem času kot starejši delavci in zvečer, ko se vračajo z dela, jih človek vidi izmučene, ko dremljejo na vozovih ulične železnice.

Ford je uvedel poseben sistem za treniranje teh dečkov. Sprejema jih, ko komaj dosežejo dvanajst let in plačuje jim 15 centov na uro. Vrste se tako, da delajo dva tedna v tovarni in en teden pohajajo strokovno šolo. Ko so stari šestnajst let, jih uprava kompanije porazdeli med starejše delavce, ki so uposleni v raznih departmentih. Nazivajo jih za učence strokovne šole. Ako so dobro priporočeni, jim kompanija na vsakih šest tednov zviša mezdo za en cent na uro.

Neglede kje delajo, v šoli ali v tovarni, ti dečki izdelujejo dele strojev in orodja, in čeprav Fordova družba večkrat nagiša, da nima nobenega dobička od dela teh otrok, starejši delavci, ki delajo s temi učenci, trdijo, da producirajo večje vrednosti kot pa znaša njihova mezda.

Odkar je nastala industrijska depresija, je Fordova kompanija odpustila veliko število delavcev, ki morajo skrbeti za svoje družine, podvojila pa je število teh otrok, kar priznava celo "Ford News", ki piše v svoji oktoberski številki, da se je število razredov pomnožilo od 10 na 26. Pred enim letom so imeli ti učenci na razpolago 200 strojev, sedaj jih imajo 500 in število instruktorjev je narastlo na 200, dočim jih je bilo prej le 75.

SMRTNE NESREČE V RUDNIKIH

Radi priganjaštva se je odstotek nesreč povečal

Washington, D. C. — (F. P.) — Zvezni rudniški biro je te dni objavil statistiko, ki pokazuje, da se je število smrtnih nesreč in poškodb povečalo v zadnjih par letih. L. 1916 je bilo na vsakih deset tisoč rudarjev na polju mehkega premoga ubitih 46 oseb, dočim jih je bilo l. 1928 ubitih 54 na isto število rudarjev in prejšnje leto 58. Priganjaštvo in instalacija novih strojev sta prinesle s seboj nove nevarnosti.

Največ rudarjev ubije kamenje, ki se utrga od stropa. Prej, dokler še ni bilo kopalnih strojev, je rudar lahko slišal pokanje stropa, kar ga je opozorilo na nevarnost, dočim sedaj hrup stroja zaduši taka svarilna znamenja. Ko so rudarji opravljali skoro vsa dela z rokami, niso bili tako natlačeni v prostorih in če se je utrgal strop, je pokopal k večjemu enega ali dva rudarja, dočim jih sedaj zasuje več.

Poročilo zveznega rudniškega biroja nagiša dejstvo, da je več kot štirideset rudarjev ubitih v ameriških premogovnikih vsak teden in da so nesreče pogostejše na polju mehkega premoga kot na polju antracita.

Federacija ostane "nadstrankarska"

Stara taktika odobrena ob zaključku konvencije

Boston, Mass. — Konvencija Ameriške delavske federacije je bila zaključena v petek zvečer. Pred zaključkom je federacija odobrila svoje staro stališče "nadstrankarske politike". Federacija prepušča vsa politična vprašanja delavstva svojim "prijateljem" v obstoječih političnih strankah. Najvažnejše politično vprašanje v prihodnjem letu bo borba v kongresu za omejitev izdajanja sodnijskih injukcij in federacija upa, da njeni "prijatelji" v kongresu izvrše svojo dolžnost.

Na zadnji seji so bile sprejete še sledeče resolucije:

Modifikacija Volsteadovega zakona v toliko, da se legalizira izdelovanje in prodajanje piva do 2.75 odstotkov alkoholne vsebine. Resolucija za odpravo 18. amendmenta je bila zavržena.

Boj organiziranih gledaliških igralcev in godbenikov proti mehaniziranju (radio, televizion) kulturnih umetnosti se odobri.

Vlada naj uposli civiliste pri mehaničnem delu v armadi in mornarici.

Vladni department dela, poljedelstva in notranjih zadev naj javne pravice svojih lastnih radiopostaj.

Federacija podpira zahtevo Filipincev za neodvisnost.

Angleški delavci v boju proti redukcijam

Delavski voditelj izjavil, da je državno zavarovanje zoper brezposelnost dobro orožje proti delodajalcem, ki skušajo reducirati mezde

London. — (F. P.) — Walter Citrine, predsednik Britskega strokovnega kongresa in Ernest Bevin, tajnik Mednarodne federacije transportnih delavcev, sta na konvenciji federacije pobijala načrt angleških tovarnarjev, ki skušajo reducirati mezde neglede na kaotični položaj, v katerem se nahajajo angleške industrije in velikega števila brezposelnih delavcev. Citrine je dejal, da bi nastali ostri konflikti, če bi tovarnarji skušali uresničiti svoje načrte, ki bi ruinirali industrije. On je računal na silo delavskega gibanja in na splošno ljudsko antipatijo, ki nasprotuje nadaljnjim znižavanjem mezd.

Bevin je dejal, da je zavarovanje zoper brezposelnost obvarovalo delavce pred znižavanjem mezd, ker je dalo delavcem priliko, da so se zoperstavili redukcijam. To je tudi vzrok, zakaj so se delodajalci združili v boju za odpravo zavarovanja zoper brezposelnost. V tem zavarovanju so videli najuspešnejšo orožje proti njihovim nakanam.

Delegatje Strokovnega unijskega kongresa, ki so zborovali v Nottinghamu, so predlagali kot remeduro za odpravo ekonomske depresije skrajšanje delovnega časa brez znižanja mezd; da delodajalci odškodujejo delavce, ki izgube delo vsled reorganiziranja industrije in nove mašinerije ter da država izplačuje pokojnino delavcem, ki dosežejo starost 65 let, po novem načrtu bi se pa zmanjšalo število starih ljudi, ki iščejo delo in tako tekmujejo z mlajšimi delavci.

Brez dela; samomor

Chicago. — John Roman, star 38 let, si je te dni končal življenje s plinom v svojem stanovanju v Ciceru, 2937 So. 48th Court. Bil je dolgo časa brez dela.

Sto aretiranih v Rumuniji

Bukarešta, 18. okt. — Približno sto oseb je bilo včeraj aretiranih v Bukarešti in drugih mestih pod pretvezo, da so vohuni Sovjetske unije.

KRIZA V NEMČIJI; DIVJE SCENE V ZBORNICI

Stavka kovinarjev je politična igra med vlado, fašisti, komunisti in socialisti. Bivši kajzer financira fašiste

Berlin, 19. okt. — Nemška zbornica je sinoči zavrgla vse fašistične in komunistične predloge nezaupnice s 318 proti 236 glasovom; vlada je imela 82 glasov večine. Socialisti so pri vseh glasovanjih podprli vlado, le pri enem predlogu komunistov, ko je šlo za amnestiranje vseh političnih jetnikov, so socialisti glasovali za ta predlog, ki je bil sprejet. Nato je bilo zasedanje parlamenta odgodeno do 3. decembra med silnim tuljenjem fašistov in komunistov, ki so rjuli "Dol z vlado!" — Tekom seje je malo manjkalo, da ni prišlo med fašisti in socialisti do boja na pesti. Fašist Hoegner je bil s silo vržen iz zbornice, ko je zagrozil nekemu socialistu z umorom.

Berlin, 18. okt. — Štrajk 140,000 kovinarjev v Berlinu prehaja v akutno politično krizo, ki jo izrabljajo vse politične stranke za svoje namene. Najnesramnejšo vlogo igrajo fašisti, ki kujejo kapital iz sleherne krize v Nemčiji. Za njimi pridejo komunisti, ki indirektno in nehote napeljujejo vodo na fašistični mlin.

Da se prikupijo delavcem, so fašisti posvali svoje pristaše med kovinarji, kolikor jih imajo, da ne smejo stavkokositi, ker "stavkokaštvo je izdajstvo domovine". Na drugi strani so komunisti začeli agitacijo za generalni štrajk. Sporedični spopad imed policijo in provokatorji se nadaljujejo dnevno. Komunistični distrikt na severni strani mesta je še vedno obkoljen od policije.

Včeraj je bil spet cirkus v zbornici. Fašisti in komunisti so se zmerjali kakor pastirčki, kasneje so pa skupaj planili po socialistih in jih ozmerjali. Največji kraval je bil, ko je stopil bivši socialistični premijer Mueller na govornico. Z ene strani so se drli fašisti in s druge komunisti kakor obsedeni. Nato so fašisti in Hugenbergovi nacionalisti zapustili zbornico, češ, da ne marajo poslušati "izdajalca, ki je prodal Nemčijo zavezникom za zlato nalivno pero, s katerim je podpisal versajski mir". A kmalu so prišli nazaj in nadaljevali z medklici.

Mueller je dejal, da socialisti so proti Brueningovi vladi in njeni finančni reformi, toda od fašistov in komunistov si ne bodo pustili diktirati, da bi glasovali za njihovo nezaupnico v tem momentu, ko je dežela v največji gospodarski krizi; socialisti si sami izberejo čas za napad na vlado.

Socialisti so povedali vladi, da bodo glasovali za njen program, ako vlada umakne odlok znižanja mezde kovinarjem, ki zdaj stavkajo in dovoli druge olajšave delavcem v splošnem.

Medtem, ko so delavci v Nemčiji v splošni krizi brezposelnosti in znižavanja plač, je ameriški magnat Henry Ford izrabil psihološki trenotek in povišal plače delavcem v svoji avtomobilni tovarni v Nemčiji za dva do sedem pfenigov na uro.

Berlin, 18. okt. — Časopis "Achtuhr Abendblatt" poroča, da je bivši kajzer Viljem financiral volilno kampanjo Hitlerjeve fašistične stranke pri zadnjih volitvah v Nemčiji. Prej je Hitler dobival denar iz Amerike, toda zadnje čase je ameriška finančna pomoč prenehala in tedaj je ekskajzer priskočil na pomoč. Med fašisti in bivšim cesarjem posreduje sin zadnjega, August Viljem, ki je tudi aktiven član fašistične stranke.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30-20), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Časopisi glasujejo

Pred nekaj dnevi je bilo poročano, da je prohibični biro justičnega departmenta v Washingtonu uvedel neoficielni referendum za časopise v Združenih državah v svrho, da biro izve, kako stališče zavzemajo listi glede prohibicije.

Kmalu nato je Prosveta res prejela glasovnico iz Washingtona s pismom vred, v katerem je naveden namen glasovnice. Podpisan je E. A. Graut, nadomestni šef raziskovalnega oddelka v prohibičnem biroju. Glasovnica vsebuje štiri vprašanja: 1) Ali je vaš list za prohicijo? 2) Ali je proti prohibiciji? 3) Ali je nevtralen? 4) Kaj so razlogi stališča vašega lista?

Uredništvo Prosvete je odgovorilo na vsa vprašanja tako kakor bi odgovorili vsi naši čitatelji, če bi glasovali v referendumu. Najmanjšega dvoma ni, da se v tem oziru strinjamo kakor en.mož. Težko je misliti, da je med vsemi slovenskimi delavci v Ameriki pet mož, ki bi glasovali za prohibicijo. K večjemu butlegarji so za njo.

Dejstvo, da so se šefi prohibicije odločili za to anketo, dokazuje, da šefi nekaj slutijo — pa zdaj prisluškujejo.

Dobra srca!

Ameriške kapitaliste in vse njihove podrepnike je menda oplašil krik iz Bostona in drugih mest, da je družabni red v nevarnosti radi brezposelnosti in velike bede, ki prihaja na zimo med milijoni delavcev. Začeli so plašno gledati in v glavo jim je padla rešilna misel.

Pomagali bodo, pomagali — — — Kako? Z delom, da bodo imeli delavci zaslužek in njihove družine kruh? Ali bodo odprli tovarne, delavnice in gradnjo? Ali pritisnejo na kongres in domače postavodaje za socialno zavarovanje, da dobi brezposelni delavec podporo odkoder mu gre po vsej pravici? Niti malo ne! Tega ne!

Pomagali bodo z drobtinami miloščine! Stara histerija miloščinskih kampanj je spet v teku po vseh mestih. Goodfellows, goodfellows! Dobrotniki, dobrotniki, na dan, na plan! Zbirajte denar, pojdite na cesto, beračite, da nasitimo, oblečemo in ogrejemo revne družine! — Ljubezen do bližnjega . . .

Kaj bi si mislili o roparju, ki najprvo napade človeka, mu obere vse žepe in ga sleče do golega, nato pa se obrne okoli in podari oropanemu dva groša rekoč: "Revež, smiliš se mi, ker si ostal brez vsega! Ah, na, tu imaš dva groša. Ali nisem dober?"

To so kapitalisti in njihovi podrepniki v drugi formi. Najprvo izprešajo iz delavcev milijone v obliki dobička in ko v svoji divji, džungelski igri narede zmešnjavo in poženejo industrije na kant, tedaj pa odščipnejo od izprešanega plena nekaj drobtinic, da potolažijo svoje žrtve. In pri tem poslu nastopajo kot dobrotniki ljudstva, kot usmiljeni ljudje in kot izvajalci krščanskega principa ljubezni do bližnjega!

Nikdar ni delavec tako strašno ponižan kot takrat, ko mu nudijo privatno miloščino kakor izvrženemu pohabljencu, ki ni zmožen dela. Delavec ne zahteva miloščine! Delavec zahteva pravico od družbe, za katero proizvaja dobrine! Zahteva svojo pravico, ne tuje milosti!

Poljska je tudi med onimi potegnjenimi narodi, ki so med svetovno vojno zahtevali svobodo, po vojni pa so dobili diktaturo. Poljski diktator je maršal Pilsudski. Poljaki — večina — niso z njim zadovoljni, toda on jih s pomočjo žandarjev in cenzorjev drži za vrat. Pred nekaj dnevi je neki poljski list prinesel sliko znanega in že davno mrtvega nemškega filozofa Nietzscheja in pod sliko je bilo povedano, da je ta človek umrl v blaznici. Urednik lista je mislil, da prevari cenzorja, pa se mu ni posrečilo. List je bil zaplenjen. Zakaj? Nietzsche je imel košate brke kakor Pilsudski!

Ameriški bikoborec Sidney Franklin, ki se proslavlja s pobijanjem bikov v Španiji, pravi, da je bikoborba najpoštenejši šport na svetu, česar ni mogoče reči o rokoborbi. Kako se to razume? Franklin je pojasnil. Boksarja lahko podkupiš, bika pa ne moreš! Iz tega sledi, da edini poštenjak je — bik.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Od zastopnika

Farrell, Pa. — Pred kratkim sem obiskal naselbino Midway, kamor sta me bili ge. Žust in Nagel povabile na vinsko trgatev, katero sem pa zamudil. No, jih bom pa pozneje obiskal, saj vinski sok, kakršnega pridelujejo midwayski rojaki, pride vsak čas prav tudi potovalnemu zastopniku. Obiskal sem vse rojake razen Pintarjeve, ker sem se zbal štorklje, ki je bila slučajno tam. Kaj jim je pustila, ne vem.

Ko sem pobral naročnino, sem se vrnil k društvenemu tajniku. On me je popeljal na par milj oddaljeno farmo k rojaku Frank Zorniku. Seveda sva bila lepo poglas naglo preleti ozračje in utihne. Ako nisi prestregel, nimaš kaj več prestreči, izpraševati je pa že nadležno, medtem strežena z grozdnim sokom. Prenočil sem pri družini Žust, in ker je bila nedelja, smo malo dalj časa počivali. Potem sta me Žustova toliko časa kratkočasila, da smo skupaj obedovali, in nato me je tajnik zapeljal na postajo. Hvala vsem za postrežbo in naklonjenost!

Od tam sem se podal na Bridgeville, kjer sem zopet naletel na veselo družbo. Sešel sem se tudi z John Burnikom, ki ima trgovino z razno drobnarijo. Prenočila sva pri Jerebovih, naslednji dan pa me je peljal v okraj Indiana. Njegova stara "liza" jo je hitro pobirala. Najprej sva se ustavila v Delmontu pri bratu John Gasbodu, ki ima trgovino mehkih pijač in klobas. Mož mi je ponovil naročnino, žena nama pa je napolnila prazne želodce. Pri tako prijazni družini bi se človek še za natakarja udinjal.

Iz Delmonta sva se odpeljala proti Indiani, vendar se mi pa ti kraji preveč ne dopadejo. Rojaki so sicer dobri in prijazni, in tudi ženske so precej rejene, kar je znamenje, da ne hodijo preveč na sprehod kot na primer v velikih mestih. Sprevidel sem tudi, da še jako verujejo v biblijo, Prosveto in Proletarca le malo poznajo, zato jim kompanije pa tudi plačuje le 37c od tone premoga.

Odšla sva proti Slickvillu, kjer so precej izobraženi ljudje, ali kraj ni priviačen za potovalnega človeka; tudi delavske razmere so jako slabe. Od tam sva se z mojim spremljevalcem podala na McIntyre in bila lepo sprejeta pri družini Božič. Proti večeru sva šla k Camlahu, kjer smo se lepo imeli.

Drugo jutro sva šla no Homer City. Med potom pa nama je "liza" opešala in sva jo morala zapeljati v garaž za tri ure. Ta čas sva porabila za obiskovanje rojakov, ki so šli nama na roko v vseh ozirih. Delavske razmere so tudi v tej naselbini jako slabe, pa so se jim ljudje menda že privadili. Hvala vsem za naklonjenost, tudi se vidimo zopet v bližnji bodočnosti.

Ob 4. uri popoldan sva zapustila Homer City in dospela na Yukon ob osmih zvečer. Tam sva se že bolj domača počutila. Tudi rojaki so šli nama jako na roko, za kar jim hvala. Dne 11. oktobra sva se odločila, da greva pogledati najne družine za par dni. V par dneh pa odrineva zopet na potovanje po pennsylvanskih naselbinah, in če bo "liza" vztrajala, bova hitro napredovala. **Anton Zidanšek.**

Izjava in poslanica reorganizirane rudarske unije

Springfield, Ill. — Zanikati hočemo vsako trditev, katera ima namen prikazati reorganizirano rudarsko unijo za reakcijonarno.

Neradi se podajamo v debato z ljudmi, kateri sedijo daleč stran od bojnega polja in hočejo diktirati, kakšna bi imela biti taktika te unije. Prepričani smo, da mnogi izmed njih upajo, da bi njihova razlaganja in nasveti koristili nam in bi pospešili napredek. Tem svetujemo, da se najprvo boljše informirajo o položaju, v katerem se nahajamo, in kadar bodo nas prepričali, da so vešči tega položaja, bodo njih nasveti dobro došli; dokler pa tega ne storijo, smo primorani izjaviti, da so njih sugestije in njih propaganda le voda na mlin vsem sovražnikom, ker s takim delom omogočujejo nezaupnost napram voditeljem in napram organizaciji.

Kaj zadržuje hitrejši napredek? Da nismo hitrejše napredovali je prvič vzrok primanjkljaj finančnih sredstev. Ponosni smo, da je faktično naša organizacija na boljši finančni podlagi kakor je pa bila kedaj od začetka tega gibanja. Napredujemo tudi v številu članstva, in v bližnji bodočnosti upamo zabeležiti v tem oziru še večje uspehe, ker se sedaj odpirajo rovi, kateri so počivali več kot leto dni.

Drugič so zadržale naš napredek tožbe in injunkcije, katerim se moramo pokoriti za sedaj, ali si pa nakopati nadaljno breme na rame,, to je da bi izgubili rešpekt ne samo od sodnikov, ampak tudi javnosti v splošnem. Z ozirom na to beležimo popolne zmage na sodiščih, in s tem smo pridobili tudi javno mnenje, katero dosti koristi.

Nezadostne finance nam onemogočajo pošiljati organizatorje na druga rudarska polja, toda vse kaže, da bomo kmalu tudi drugod prodrli, da bomo organizirali močne postojanke v krajih, v katerih jih še nismo imeli.

Ravno sedaj imamo akcijo v teku, in uspeh je skoraj zagotovljen, da bomo pridobili več kot en tisoč rudarjev v West Virginiji. Rudarji so se tam sami uprli, in so nas poklicali, da jih organiziramo.

Dokler pa še nimamo organiziranih rudarjev v vseh važnih rudarskih distriktih, nam je pa nemogoče podvzeti bolj agresivne akcije. Prvič se moramo utrditi v članstvu in finančno, in potem smemo šele misliti na radikalnejšo taktiko.

Bratje rudarji, pred nami imamo sovražnike, kateri imajo vsega na razpolago. Ne borimo se samo proti J. L. Lewisu, kateri ima vso blagajno stare U. M. W. of A., s katero razpolaga kakor se mu ljubi, toda tudi vse kompanije, posebno pa vsemogočno Steel korporacijo, katera se še ni nikdar rada podala delavskim organizacijam.

Za nadaljne uspehe naše organizacije naj jamči požrtvovalnost in stališče, katerega so zavzeli rudarji v državi Illinois. Toda popolna zmaga pa je odvisna od rudarjev na neorganiziranih poljih. Ali boste pomagali organizirati še enkrat eno mogočno rudarsko organizacijo? Ako ne, boste ostali popolni sužnji kapitalistov!

Upamo, da boste napeli vse vaše sile, da boste pometli z Lewisom in njegovo mašino, in potem pa v boj proti kompanijam. Dokler nismo zopet popolnoma organizirani, ne moremo upati na velike uspehe. Torej pripravite se.

Izogibajte se ljudi, kateri vam obljubujejo že jutri nebesa, zato ker so se taki poskusi še v vseh slučajih izjalovili in so več škodili delavstvu kakor pa koristili. Apeliramo na jugoslovanske rudarje, da ob vsaki priliki pomagate tej reorganizirani uniji, kakor ste pomagali stari organizaciji. In čitajte in razširjajte njeno uradno glasilo: "American Miner".—Poročevalec.

Pismo iz Detroita

Detroit, Mich. — Ne vem, če je kakšen kraj na našem planetu, iz katerega bi lahko kdo poročal o prosperiteti, Morda pa je kje kakšen planet v vsemirju, odkoder bi morda lahko poročali o dobrih in srečnih časih, ako bi imeli zveze z njimi.

V Detroitu imamo novega župana, Frank Murphyja. Izvolili smo ga potem, ko je bil Boules odpoklican. Bilo je pet kandidatov za župana, med njimi stari župan in komunistični, kateri je dobil nekaj nad 8000 glasov. Socialistična stranka ni imela kandidata za župana in skoro da me je bilo malo sram, ker sem morala dati nazaj skoro prazno glasovnico, kajti ne da nismo imeli kandidata za župana, tudi drugih kandidatov smo imeli le malo.

Naš novi župan in bivši sodnik se je takoj pokazal bolj naklonjen delavcem kot prejšnji, dasi so ga slikali njegovi pristaši kot velikega delavskega "prijatelja". Da ni bil prijatelj, vem dobro ,kajti videla sem sama kako so ob priliki delavskih demonstracij navlekli policajev v glavni del mesta. Čudila sem se, kje imajo vse te policaje spravljene, bilo bi jih kmalu več kot demonstrantov, dasi je bilo zadnjih ne baš malo. Policije je bilo toliko kot bi že bila revolucija in tolkli so po glavah, kjer so imeli le količkaj vzroka. Ljudje so bili mirni, le tu in tam so pokazali neke plakate. Kaj je bilo pisano na njih, mi ni znano, kajti policija na konjih je takoj planila po človeku, ki si je upal pokazati plakat.

Jaz mislim, če bi župan res bil delavstvu naklonjen, ne bi pustil pretepati jih. Stari župan je bil navadnim mestnim delavcem znižal plače, klerkom, ki so imeli že preje dobre plače, pa je povišal. Novi župan pa je naredil drugače: mestnim klerkom je znižal plače kolikor jih ni odslovil.

Novi župan ni bil izvoljen direktno od nobene stranke. Rekel je, ko je govoril v radio, da ne mara biti odvisen od nobene stranke, ne mara da kdo kaj da za njegovo izvolitev in ako bo izvoljen, da hoče biti neodvisen, hoče delati po svoje ne pa da bi moral poslušati ali ubogati druge.

Jaz tudi nimam nič dobrega poročati, pač pa je dovolj slabega. Kar se tiče nas Slovencev, je vse nekam zaspano, je pač brezposelnost. Koliko je v tem mestu delavcev brez dela, nihče ne ve, sodi se, da jih je okoli 200,000; drugi pa delajo po en dan, dva ali tri dni na teden.

Razume se, da pri takih razmerah ni napredka nikjer, tako je tu s Slovenskim narodnim domom: nikamor ne moremo in gradnjo doma smo odložili za nedoločen čas. Ženski odsek SND pa le kljub slabim razmeram ne miruje, ima še tudi precej uspeha v primeri s slabimi časi. Dne 8. novembra priredi ženski odsek Doma večerinko na Six Mile Road in Woodward. Tem potom vabim vse rojake, katerim le malo razmere dopiščajo, da pridete. Zabava bo domača. Torej na svidenje osmega novembra. **Katie Krainz.**

Vežbanje za puč in naši ljudje

Sheboygan, Wis. — Ko sem čital v Prosveti dopise, posebno Mihata in tudi "člana naprednih društev", se mi je toliko dopadlo, da sem sklenil tudi jaz po svoji glavi napisati dopis, dasi sem za tako delo jako neokreten. Vendar upam, da bo uredništvo imelo z menoj potrpljenje.

Pred vsem moram seveda povedati, da je moje služba taka, da pridem v dotiko z vse sorte ljudmi. Na ta način mi je dana prilika, da izvem marsikatero mastno, ki je vredna, da jo izvejo tudi izven našega Sheboygana. Posebno zadnjič, ko sem hodil okrog nabirati podpise na peticijo — pravzaprav bo ultimatum, ki ga mislimo poslati Mussoliniju v Italijo, da mora takoj resignirati. Če ne, ga bomo 5. novembra vrgli s trona, in sicer na milwauški konvenciji, ki se bo zbrala nalašč za to, da pomeče s stolčkov vse tiste vladarje, ki nočejo upoštevati volje polnoomočenih zastopnikov. Tega dne, da me razumete, bo konec diktature.

Med tem ko opravljam tako važen posel v zvezi s to potrebno revolucijo, pa sem povsod naletel na skupine ženskega spola, ki so se tako poredno in iz srca smejale in prav nič mi niso tajile, da se smejejo dopisu Mihata, ki je tako imenitno naslikal teto Matildo. Veruje mi pa lahko dotični Miha, da ni prav nič ustregel teti Matildi s svojim dopisom. Ker je teta že itak usmiljenja vredna, se je na stara leta pričela učiti kovati dopise. Milwauški Obzor je iste pa priobčil in ji na ta način dal upanje, da z njimi pride še do slave. Pa pride Miha in ji uniči poslednji up! Pokora naše tete je v resnici težavna postala.

Oni večer, ko sem se udeležil uborovanja naših sheboyganskih polkov, ki se pripravljajo na revolucijo, za strmoglavljenje diktature, sta ob tej priliki prišla tudi dva vojskovodja iz generalnega štaba North Milwaukeeja, da nam dasta potrebna navodila, kako se naj bi izvršili najbolj uspešno puč. General pl. Anston pa je s svojim govorom tako slabo vplival na navzoče, da so zmetali puške v koruzo in sklenil, da se puča ne udeležijo.

Torej naši sheboyganski polki ostanejo doma. General pl. Anston sedaj zbira svojo armado v Milwaukeeju in kljub dezertiranju polovice armade, ima upanje, da bo revolucijo uspešno izvršil meseca novembra t. l. Jaz pravim: počakajmo, bomo le videli, kaj da bo. Če sodim po mnenju našega sheboyganskega moštva obojega spola, ki je trdno prepričano, da v glavah voditeljev revolucije v JPZ Sloga se kisajo možgani, potem vam že lahko danes povem, da ga bodo ti naši generali imenitno polomili s svojim pučem.

Med tem, ko se slovenska publika bavi s takimi važnimi rečmi, poleg tega tudi pridno stiskamo michiganca, ki nam bo kasneje v veselje in pobudo ob raznih prilikah. Povrhu je prišla tudi sezona za lov na race, le križ je to, ker je lovcev malo. Naš rev. Černe je bil sicer nekdaj dober lovec, in je najrajši streljal kozle. Sedaj se je nekam vmiril, posebno odkar je prišel s konvencije Kranjske katoliške. Ta konvencija mu je vzela vso bojevito razpoloženje in energijo. Pravi, da je zato propadel, ker je bilo preveč blokov, niti tam ni prodrl, da bi se jednota mesto "kranjska" imenovala "slovenska". Če je on kot pristni Kranjec glasoval za slovensko jednoto, so pa Štajerci hoteli kranjsko. Pa recite potem, da ni svet čudno puklast in zvit.

Imam še marsikaj povedati, pa mi že zmanjkuje časa in pa tudi oprezen moram biti, če hočem, da se nezamerim ljudem, ki so tudi pri nas jako tančni. Na primer zadnjič se je naš Francelj v dvorani malo bolj nasmejal, pa so mu že eni zamerili. Tudi na Tončeta imajo eni piko, mislim da zato, ker premalo pije pa preveč glasno govori. Svet je pri nas postal jako, skoraj preveč zbirčen in natirlih. **Petar Koloraba.**

LJUDSKI GLAS

Konflikt radi Ljud. glasa

No. Chicago, Ill. — Br. Frank Stonich naj prizna, da je nastal konflikt radi Ljudskega glasa vsled Fabjanovega napada na pokojnega Zavertnika. Br. Stonich je tolmačil, da je Fabjan dobil kar je zaslužil in to bolj boli kot komentar. Seveda je dobil, ko je posegel v zadevo predsednik nadzornega odbora. Dober komentar bi bil preprečil vse to, Proletarec ne bi imel povoda priobčiti obrambnega članka in predsednik nadzornega odbora ne bi opozarjal na točke v pravilih.

Potem bi seveda tudi br. Frank Stonich ne imel vzroka očitati br. Zaitzu "diktatorstva" in polemike med nama bi ne bilo. Prostor, ki se ga je porabilo radi tistih dopisov, bi bil porabljen lahko boljše. Fabjan ne bi imel povoda najemati pravnika, ter gl. upravni odbor ne bi imel radi te afere seje, ne razburjenja in ničesar bi mu ne bilo treba pojasnjevati.

Če se ogenj pogasi predno se razvije, se prepreči požar in s tem morebitno škodo. Tako bi se lahko storilo tudi v tem slučaju. Priznati je treba, da smo ljudje vsi, podvrženi napakam, zlobo se pa včasih lahko prepreči.

Frances Zakovšek, članica društva št. 119.

Delavska radiopostaja bo izgubila licenco?

New York. — WEVD, radiooddajna postaja, ki jo lastujejo in operirajo socialistične, delavske in progresivne organizacije, je te dni prejela obvestilo od zvezne radiokomisije, da ji bo odvzeta licenca 31. oktobra. Uprava postaje je pozvana, naj pride pred zvezno radiokomisijo in naj predloži svoje vzroke proti odpoklicu licence. Upravitelj radiopostaje je G. August Gerber, ki je nedavno vložil prošnjo glede povečanja sile, večjo valovno dolžino in ekaluzivno pravico o vporabi časa za oddajanje programov.

Velik preobrat v zdravljenju z zrakom

Odkritje prof. Dessauerja — Aparat, ki leči z zrakom — Fizika je zopet priskočila na pomoč medicini

Znano je, da ima podnebje na nekatere ljudi, zlasti pa bolnike, včasi kaj neugoden vpliv, medtem ko se v drugačnem, boljšem podnebju takoj dobro počutijo in včasi celo ozdravijo. Zaradi teh presenetljivih lastnosti ozračja so nekateri kraji prišli na zelo dober glas in se razvili v sloveča zdravilišča, n. pr. Gasteni, Colorado in Davos. Znano je tudi, kako občutljivi so revmatiki za vremenske izpremembe, vendar doslej ni bilo moči zanesljivo dognati fizikalnega činitelja v ozračju, ki posega tako skrivnostno v biološko področje, ali bolj preprosto povedano: kaj in kje je v zraku zdravilna sila, oziroma sila, ki vpliva na nekatere ljudi baš narobe, t. j. da jim povzroča nadloge in bolečine?!

S fizikalnimi lastnostmi zraka se je dolga leta bavil profesor vseučilišča v Frankfurtu ob Meni Friedrich Dessauer, ki je na osnovi izsledkov svojega podrobnega in težavnega proučevanja izdelal celo neki aparat in ga preizkusil na ondotni kliniki. Pokazali so se presenetljivi uspehi. Na letošnjem mednarodnem kongresu za fizioterapijo, zdravljenje z fizikalnimi sredstvi, je prof. Dessauer poročal o načelih svojega izsledka in tudi o stvarnih uspehih, ki jih je bil dosegel s svojim aparatom. Njegovo poročilo je vzbudilo tudi v širši javnosti velik odmev.

Prof. Dessauer je po natančnem proučevanju vplivov podnebja in vremenske občutljivosti pri raznih boleznih prišel do sklepa, da obstoji v ozračju še neznan fizikalen lečilni činitelj, ki je morda v zvezi z elektriciteto vzdušja. Vsi poizkusi, da bi se dognali neposredni, zakoniti odnosi med električnimi lastnostmi zraka in stanjem živih bitij, so se izjalovili. Dessauer je napravil poizkus, ki naj bi rešil to vprašanje po drugi poti. S posebnimi tehničnimi metodami je napolnil čisti zrak bodisi s samo pozitivnimi, bodisi samo z negativnimi električnimi delci in je preizkusil, kakšne biološke učinke ima takle unipolarno (le z enim polom elektricitete) umetno napolnjen zrak. Ti poizkusi so pokazali, da ima zdravilen učinek prvenstveno negativen zrak.

Tako je Dessauer prišel do načela zdravljenja z zrakom. Dognal je tudi sicer važno in zanimivo fizikalno lastnost ozračja, ki predvsem vpliva na značaj podnebja. V zraku so majhni, z elektriko izpolnjeni delci, joni, ki se kaj često izpreminjajo. Njih množina in električnost je v različnih periodah dneva in še bolj v različnih periodah letnih časov zelo izpremenljiva; ob vsakem vremenu so drugače pomešani. Prav ti delci so vzrok včasi slabših, drugekrati močnejših motenj v zraku. Ti delci so n. pr. v Davosu drugačni nego ob morski obali. V krajih, kjer nastopa tako zvana gorska bolezen, jih je po vsej verjetnosti zelo veliko.

Prof. Dessauer je potemtakem odkril, da se dado z umetno elektrificiranim zrakom izboljšati ali ozdraviti bolezni, ki so v kakšni zvezi z neprimernim, kvarnim zrakom. Čistemu zraku je treba dati ustrezajočo formo elektrike. Dessauerjev aparat omogoča, da se zraku v obsegu litra vode dovede 40.000 krat več električnih delcev ene vrste, nego jih ima prosto ozračje istega obsega obeh vrst (pozitivnih in negativnih). O pomenu svojega aparata za zdravilstvo je učeni izumitelj izjavil dobesedno naslednje: — To, kar smo doslej dosegli, je šele začetek. Po Röntgenovem odkritju je bilo treba dveh desetletij, da se je razvilo zdravljenje z Röntgerovimi žarki. Tako upam, da se bo z nadaljnjim delom na podlagi dosedanjih odkritij in z novimi metodami dalo še marsikaj izboljšati, toda za to je treba precej časa. Ne bo pa dolgo, da bo aparat za zdravljenje z unipolarno elektrificiranim zrakom dostopen tudi širokim slojem, ker je enostavnejši in cenejši od Röntgenovega aparata za obsevanje, pa tudi postopanje ž njim je bolj preprosto.

O zdravilnih učinkih svojega aparata je izjavil prof. Dessauer, da je doslej dosegel podobne učinke, kakor jih ima na bolezen podnebje (klima). Presenetljivo dobre uspehe je pokazalo to zdravljenje pri boleznih krvnega tlaka. Neprijetnosti, ki izvirajo iz podnebja, kakor n. pr. pritisk v glavi in utrujenost, so se v mnogih primerih znatno izboljšale, odnosno docela odpravile. Revmatiki dobe po vdihavanju negativnih delavcev najprej hujše bolečine in povišanje temperature, kmalu pa se pokaže izboljšanje. V splošnem je dober učinek pozitivnih in negativnih delov često baš nasproten. Negativni povzročajo znižanje krvnega tlaka, pomirjujejo dihanje in ga store počasnejšega; pozitivni pa učinkujejo v nasprotni smeri.

Vsekakor je z odkritjem prof. Dessauerja začrtana nova pot v fizikalnem zdravljenju.

Nov hormon

Prvi hormon trebušne slinavke je znani inzulin, ki slovi kot sredstvo proti sladkorni bolezni. Sedaj pa je odkril nemški profesor Frey v tej žlezi drug harmon, ki je aktiven v slinavki in seči, v tkivu in v krvi pa ga je dobiti v vezani obliki. Novi hormon kaže zdravilne učinke pri boleznih, ki so v zvezi z zoževanjem in krčenjem dovodnih žil; v takšnih primerih se utegne tedaj izkazati za nenadomestljivo lečilo.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

USTRELIL SE JE PRED SODIŠČEM

Trgovec Podlogar iz Stične se je v novomeški sodni dvorani ustrelil

Ljubljana, 3. okt. 1930.

Včeraj popoldne se je pred novomeškim sodnikom dr. Romihom vršila razprava na tožbo trgovca Hinka Podlogarja zaradi razžaljenja časti proti progovornemu nadzorniku Francetu Majerju. Tožitelj in toženec sta doma iz Stične. Na razpravi je bil tožitelj Podlogar navzoč, dočim je Majer manjkal. Sodnik je razsodil oprostilno razsodbo, češ, da Majer ni žalil Podlogarja. Po razsodbi je še naročal in poučeval Podlogarja, da se proti razsodbi lahko še pritoži i. t. d. Podlogar pa, ki ga je oprostilna razsodba njegovega nasprotnika pozočarala, je vstal ter dal svojemu odvetniku pismo: "Dajte to moji ženi!" Nato je sedel nazaj v klop, potegnil iz žepa pištolo ter se ustrelil v srce. Strel je vse prestrašil; mislili so pač prvi hip, da je ustrelil sodnika, zlasti ker je Podlogar po strelu kar obsedel na klopi. Šele ko mu je bil pordečila obleko, so spoznali, da je napravil samomor. Kri mu je udarila iz ust in nosa. Poklicali so zdravnika, ki je ugotovil smrt. Prepeljali so ga v mrtvašnico.

Ker je trenotek poprej predal samomorilec napisano pismo za svojo ženo odvetniku, je jasno, da se je na to pripravil že poprej. Na razpravo je bržkone prišel s sklepom, da se ustreli, če izpade s tožbo. Zato je tudi že napisal pismo ženi doma. Vzrok samomora ne bo le oprostilna razprava, ampak bi bilo pravih vzrokov najti šele v pismu na ženo, ki pa ga je odvetnik takoj odposlal ženi. Tudi za zdaj še niso poročali iz Novega mesta, kakšna je bila tožba, s čim je Majer žalil Podlogarja, ker je verjetno, da je bila oprostilna razsodba za Podlogarja tak poraz, da se mu ni dalo več živeti. Vse bo morda šele razjasnilo pismo, ki ga je žena prejela.

Justifikacija v Osjeku. — V avnonski vasi Barvik je letos bil izvršen strašen zločin. S sekiro in nožem je zločinek umoril ogrja Antona Plutiča in njegovo ženo Ano, njuna hčerka Kata pa je uspela pobegniti v gozd in je morilec ni dohitel. Storilca so navedli v osebi drvarja Dragana Straže, 33 let starega, doma iz Viroviva v Slavoniji. Hotel se je poslužiti denarja ubitih, a ga ni našel, ker ga je Plutič naložil v nehranilnici. Osješko sodišče ga je pred časom že obsodilo na smrt. Te dni pa je prišel v osješko sodišče odgovor zagrebškega najvišjega sodišča, ki potrjuje razsodbo osješkega sodišča. Smrtno obsodbo je torej izvršiti.

Včeraj se je v Osjeku vršila razprava, kjer so obsojencu javili sporočili, da je smrtna obsodba potrjena in da naj se pripravi na smrt ter izrazi, ali želi kako željo. Morilec je povsem mirno odgovoril: "Kaj bi se pripravljal, jaz sem že zdaj pripravljen. Če hočete, me takoj obesite." Tudi svečenika je odklonil, od sorodnikov ni maral več k sebi, le eno željo je izrekel: — da bi prišla k njemu hčerka ubitogove žrtve, Kata, ki jo je tudi hotel tedaj umoriti, a mu je ušla. Kdaj mu je sodišče to tekom noči sporočilo, še ni znano. Preko noči ga strogo zastražili.

Danes zjutraj ob 6. se je imela smrtna obsodba izvršiti na dvorišču osješkega sodišča. Krvnik Ostart je že prispel s svojim pomočnikom iz Sarajeva ter postavila vešala.

Dve nesreči na ljubljanskih cestah. — Včeraj sta se pripetili v Ljubljani dve hudi nesreči otrobnih dveh delavcev. Mestno avtobusno "Kresijo" je dal magistrat zgraditi. Zunaj jo bolijo in snažijo. Danes so že končali zunanje renoviranje hiše, ko se je pripetila včeraj težka nezgoda. Dopoldne je 34-letni delavec France Mrzlak omahnil in padel z odra. Padel je pet metrov globoko na betonski tlak ter obležal nezavesten. Reševalna postaja ga je prepeljala v bolnico. Mož se je kmalu zavedel, a toži nad bolečinami v hrbtu. Ni izključeno, da si je bil zlomil hrbtenico in bo tako hiral nekaj let ter podlegel poškodbi. — Druga nesreča se je zgodila pri graditvi ljubljanskega "nebotičnika". 24-letni delavec Ivan Recik je omahnil z lestve ter padel več metrov globoko. Priletel je na glavo in prebil lobanjo. Do večera se Recik ni zavedel in je njegovo stanje zelo resno.

Nova številka "Domačega prijatelja" (za oktober) je izšla. Kakor vselej je tudi topot na vrhu s svojimi ilustracijami. Skoro v vsaki številki piše namreč naš znani slikar Šantel o slovenskih slikarjih, v vsaki številki govori o drugem slikarju in redakcija se potrudi, da z reprodukcijami seznani čitatelje dodobra z umetniki. V tej številki piše Šantel o slikarju Rudolfu Marčiču, ki ima na nekem dalmatinskem otoku svoj penzijon za letoviščarje, a se poleg tega bavi s slikarstvom.

Saj je priznan slikar, toda od umetnosti same živeti pač pri nas umetnik ne more in srečen je oni, ki se znajde še s kakim drugim delom v našem svetu. Marčič se je, na Jadranskem morju živi. In tu tudi slika. Vsi njegovi motivi so z morja ali z obale. Revija nam ga z reprodukcijami teh dalmatinskih motivov dobro predstavlja. V leposlovnem delu prinaša dramatično sceno "Estera" Antona Adamiča, pesmi Jarca in Zabukovška, črtica Langtona Clarka "Tipkarica", pesem Andreja Rapeta in članek o njem, nadaljevanje romana "Živa blagajna" itd. ter mnogo mnogo lepih ilustracij. Prav tako pester je mladinski del, priloga "Naš obzor."

Primorske novice

Učiteljica Marija Rutar je premeščena iz Otaleža v Marke, učitelj Stanko Murovec iz Lokovca v Bazilikato in učitelj Fran Valas iz Kala-Koritnice tudi v slednjo provinco.

V Čkofijah so sami mali hišniki s kako pedjo zemlje. Dela iščejo po ladjedelnicah in pri zidarjih, žene so perice. Dokler je bilo v Trstu dosti dela, so že še živeli in izhajali, ali sedaj ga ni in prednost imajo v mestu živeči delavci, večinoma iz starih provinc, radi česar se širi po bližnji in daljni okolici brezposelnost. Odkar ne dela več oljarna v Žavljah, jih je prav mnogo brez posla. Deževno vreme je močno oviralo gradbo letališča pri Orehu ter je tudi tam odpadel zaslužek.

Lasje in njih izpadanje

Pravijo, da je človek gol, v resnici pa je — izvzemši nekaj prav majhnih ploskvic — poraščen z lasmi od temena do peta. Gole so samo ustnice, dlan in podplati, pa še nekaj prav majhnih krpic kože, ki pa v primeri s temi niso niti omembe vredne. Naziranje, da je človek "neporaščena opica", je pravilno samo v toliko, da lasje pri človeku, kakor tudi pri nekaterih opicah, niso več obrambno sredstvo kakor nekoč. Telesno toploto nam sedaj čuva koža, ki se zaradi dobro in naglo delujoče prekrvavitve lahko naglo prilagojuje spreminjajočim se toplotnim prilikam. Namenu, ki so mu morali nekoč služiti lasje po vsem životu, ustrezajo danes samo še lasje na glavi.

Pod lasmi razumemo zaenkrat tudi še poraščenost obraza. Brade pri moških ni treba jemati v poštev. Danes smo si menda že vsi edini, da pomeni moška brada samo še okrasek, čeprav ga današnja moda nič kaj ne upošteva. Pri golobradosti, ki prizadene tudi obraz, pa se pomanjkanje brade vseeno neestetično občuti. Sem pa tja se ta nedostatek lahko popravi s tetoviranjem. Čisto drugače je z obrvmi, ki imajo nalogo, da ščitijo in mu pomagajo pri gledanju s tem, da ga zasenčijo. Razen tega so obrvi nekakšne zatvornice, ki branijo, da ne pride v oči znoj, ki se poceja po čelu. Zaradi tega so imeli zdravniki čisto prav, ko so se borili proti grdi navadi britja obrvi, ki se je precej razpasla med ženskami. Ob najboljši volji namreč ni mogoče spraviti na kožo toliko pudra, da bi posrkal ves znoj. Izpad obrvi oropa oko jako važnega obrambnega pripomočka in povzroča na očeh često hudo boleča kronična vnetja.

Ako govorimo o človeških laseh, imamo v mislih predvsem lase na glavi, zakaj le-ti že po številu visoko prekašajo poraščenost drugih delov telesa, ali celo vsega života. Medtem ko nosi glava 80 tisoč las, jih je po vsem ostalem životu le kakih 20 tisoč. Na kvadratni centimeter temena računajo povprečno 300 las, s čimer pa seve ni rečeno, da stoje povsod enako nagosto. Prav na temenu jih je le kakih 170 na ploskovno enoto. To pa je še vseeno veliko v primeri z največ 23 kocinami, ki rastejo v najgostejšem delu brade. Razen tega je število las odvisno tudi od njih barve; v splošnem imajo ženske bujnejše lase od moških. Rdečelaske imajo do 88 tisoč las, a blondinke do 140 tisoč, vmes so pa brunetke (109 tisoč) in črnolaske (102 tisoč).

Lasje so človeku jako dragocen obrambni organ. Ljudje, ki nosimo klobuke, smo žal že izgubili pravi čut zanje in naši lasje tudi nimajo več tistega pomena, kakor pri primitivnih ljudstvih. Evropci morajo nositi v tropičnih krajih posebna pokrivala, medtem ko se domačini lahko gologlavi izpostavljajo žaru ekvatorskega solnca. Njih kodrasti lasje jih mnogo bolje varujejo vročine nego gladki, pohlevni lasje belcev, ki niti po obliki niti po gostoti niso primerni za te kraje. Za svetlobo v našem zmernem pasu pa so gladki lasje popolnoma zadostni. Kdor hoče hoditi poleti brez klobuka, si mora pustiti lase rasti; čisto napačna je misel, da so ostriženi lasje in obrit tilnik najprimernejša nošnja za poletje. Južnjaški narodi, kakor n. pr. Italijani in Španci ne nosijo zastonj dolge grive. To velja za moške; ženska moda je v tem pogledu pametnejša.

Lasje varujejo pred mrazom in vročino. Ni samo gizdavost, ako stari ljudje nosijo lasulje, zakaj le-te jim nadomeščajo neizogibne domače čepice starih pradedov, varujoč jih prehlajenja zaradi prenaglega razgretja in ohlajenja. In baš ljudje z normalnimi lasmi dostikrat podcenjujejo blagodejni učinek las, ker ne občutijo toplotnih razlik, ki jih zaznava koža na glavi celo pri zaprtem stanovanju.

Podcenjuje pa se tudi varstvo, ki ga nudijo lasje pred mehaničnimi poškodbami. Odpornost las pred sunki in pritiski je zelo velika in tudi prav ostri predmeti ne prodro tako naglo skozenje. Ko so bili dvoboji še na dobrem glasu, so krožile o koristnosti las marsikake zanimive zgodbe. Prav tako pomemben je odbijajoči učinek las, saj znaša njih odpornost proti deformiranju pri dolžini 5mm na vsak kvadratni cm lasne ploskve celih 22 gramov. Njih elastičnost in odpornost proti strganju je takisto zelo velika. Las je dvajsetkrat bolj elastičen od enako debele cinkove žice in se pretrga šele pri obremenitvi čez 60 do 70 gramov. Iz tega sledi, da bi 1 cm debel šop las lahko nosil okroglo 26 kg, ako se ne bi seve poprej izpulil. Potemtakem je razumljivo, da se najdejo akrobati, ki za lase privezani izvajajo vsakovrstne vratolomne vaje. Na šop dobro raščenih moških las bi lahko obesil par dobro rejenih volov, preden bi se pretrgal.

Sicer pa koristnosti las menda ni treba šele dokazovati, vsaj onim ne, ki so jih izgubili. Čeprav lasje kulturnemu človeku niso neobhodno potrebni, vendar večina ljudi bridko občuti njih izgubo. Takrat, ko se jamejo redčiti in izpadati, šele prav spoznamo njih visoki estetični in zdravstveni pomen.

V neki starosti se vsak moški boji pleše in vsaka ženska izpadanja las. Spomin, da je vsak izmed nas nekoč že imel plešo, je izginil, zakaj ta "fiziološka" pleša se pojavi nekako 6 dni po rojstvu. Takrat izgubi dete tisti volneni "puh", ki ga je pokrival že približno 230 dni poprej in dobi nove stalne lase, ki so pa navzlic temu imenu podvrženi neprestanim izpremembam. Vsak dan nekaj las izpade in to izpadanje se s starostjo vedno bolj veča. V srednjih letih izgublja človek dnevno 40 do 50 las, katerih povprečna življenska doba znaša 6 do 10 let. Bolezensko postane izpadanje las šele takrat, kadar prirastek ne more več sproti kriti izpadanja. Kadar si človek dnevno izčeše 100 do 150 las, se mu nevarno obeta pleša. In dočim normalno izpadajo stari, zreli lasje, jame človek v tem stadiju zgubljati tudi podraščajoče lase, to je one mehke mlade lašče, ki so jih še nikoli niso doteknile škarje.

Vzroki bolezenskega izpadanja las so različni. Že normalno izpadanje je dokaj zamotan in deloma še nepojasnjen proces. Nekateri sodijo, da je namen tega pojava odstranjevanje v telesu izrabljenih nekoristnih produktov, med katere spadajo n. pr. neorganske snovi (arzen), pa tudi potebna dražila, ki nenehoma nastajajo v telesu. Te razkuževalne izločnine pa se ne smejo zamenjavati z nadprodukcijo žlez lojnic, ki so navadno krive bolezenskega izpadanja las. Premočno izločanje lojnic se kaže tako, da postajajo lasje nenavadno mastni, kar se zlasti naglo opazi na plavih laseh, ali pa po nenormalno izdatnem tvorenju prhljaja. Oboje pomeni precej zanesljive predznamenje grozečega bolezenskega izpadanja, zakaj preobilno izločujoče lojnice prej ali slej pokvarijo lasne koreninice. Žal, da ljudje teh simptonov po navadi ne umejo pravilno ceniti in upoštevati.

Med sredstvi, ki se obnesejo proti izpadanju las, menda ni treba posebno omenjati izdatnega čiščenja kože na glavi, ki je vobče prvi pogoj uspeha. Pri tem pa je treba poudariti, da mora biti umivanje z vodo in milom namenjeno koži, iz katere rastejo lasje in ne lasem samim. Mehanično obdelovanje kože (masažo) je treba opustiti, ker lahko samo še pospeši proces vnetja, na katerem v prvi vrsti temelji opisana bolezen.

S samim čiščenjem bolezni seve ni mogoče vedno ozdraviti, ker je treba najti in odstraniti vse one posebne vzroke izpadanja, ki jih pa lahko dožene samo strokovnjak. Samo zdravnik lahko razsodi, kako se je treba pravilno lotiti bolezni. Nič ni bolj pogrešeno, kot nesmiselno eksperimentiranje z različnimi tinkturami in vodami za lase, ki pokažejo svojo neučinkovitost šele tedaj, ko je navadno že prepozno. Čim so namreč do zadnjega opustošeni vsi lasni mešički, tudi vsa zdravilna umetnost ne more nič pomagati.

Ali bo zdravljenje uspelo ali ne, se da že vnaprej presoditi po gibkosti naglavne kože. Če je le-ta lahko pregibka, potem se da prekrvavitev ojačiti in izgledi so ugodni. Ne smemo pa pozabiti, da vsaka "lasna bolezen" ni lokalizirana na glavi. Izpadanje je dostikrat posledica kake druge splošne bolezni in je tudi drugače odvisno od splošnega zdravstvenega stanja.

Zelo pogosto se zgodi, da človek izgubi lase po kaki nalezljivi bolezni, n. pr. hripi ali tifusu. Tako dobljena pleša pa je po navadi nedolžna, ker jamejo lasje takoj zopet rasti, čim je osnovna bolezen premagana. Rast se lahko v tem primeru celo znatno pospeši s primernimi ukrepi. Tudi izpadanju las zaradi lišajev se lahko pride v okom s pravočasnim zdravljenjem. Najneprijetnejše je, ako izpadejo lasje v posameznih kosmičih, ki zapuste neestetične bele lise. To je posledica živčnih bolezni, kar se da poskusno dokazati na živalih, ki jim dlaka na sličen način izpade, ako jim namenoma ranijo nekatere dele živčnega sistema.

Mnogovrstne so lasne bolezni, ki povzročajo plešo. Toda včasi se pojavi pleša tudi brez vsakršne bolezni, zgolj kot bridka usoda. Med ljudmi je debelušasti tip tako zvanega fiknikerja skoro petdesetega leta zanj uprav značilna. V teh primerih mora moderna medicina zaenkrat še položiti orožje. S tem pa kajpada ni rečeno, da niti v bodočnosti ni pričakovati uspeha na podlagi zdravilnih metod, ki se razvijajo v najnovejšem času. Minuli so časi, ko se je vsaka začeta pleša prepuščala mili ali nemili usodi in ko ljudje niso poznali proti njej druge korenite odpomoči kot "iznova zasaditi glavo z umetnimi lasmi, ki naj se, vsak posebej, z zlatimi sidrci zapičijo po golini," kakor je predlagal neki modrijan starih časov.

A. P. Krasna:

Primorski Slovenci in njih trpljenje

In ker je bilo Primorje polno kot rože pestrih deklet, so morali armadni poveljniki poslati za svojimi trupami "Maričke", kot smo jih nazivali, kajti Slovenke so bile napram njim hladne in niso upoštevale njih prismojene gorečnosti. Izjeme, ki so bile tudi v tem oziru, ne pridejo mnogo v poštev.

Navali na bordele od strani vojaštva so bili nekaj gnusnega in silno pohujšljivega za mladi slovenski življ po Primorskem, ki kaj podobnega prej ni videl v toliki perverznosti.

Dekleta, kljub "Maričkam", nismo bile varna pred vročekrvneži in marsikateri je dobil gorko klofuto v zahvalo za prevročo ljubezen.

Na mala dekletca smo morali paziti, kajti Italijani niso poznali posebne morale v zasedenem ozemlju. Mislili so, da so si z namišljenim junaštvom priborili, ne le zemljo Slovence, pač pa tudi prebivalce te zemlje.

Proti koncu leta 1920, ko sem zapustila domovino, so bili že nasilni, posebno v Trstu in drugih večjih mestih in trgih. Aretacije so bile že na dnevnem redu, rdeče kravate ni smel nihče nositi.

O poznejšem življenju Primorcev pod Italijo so me od doma stalno obveščali, mnogo sem razvidela iz časopisov.

A najhuje tožbe, četudi s strahom povedane, so začele prihajati zadnjih nekaj let. Najjasnejša poročila sem dobivala od najmlajšega brata, ki je služil v italijanski armadi kot karabiner.

Iz njegovih pisem sem doznala, kako kruto se postopa z našimi ljudmi v Italiji in kako se Italijani trudijo, da napravijo čim več izdajic iz mladih Primorcev in drugih podjarmljenih.

Kmalu po izstopu iz vojaške službe je brat pobegnil v Jugoslavijo, ker so ga fašisti imeli na piki.

V vsakem pismu, ki ga (čedalje bolj poredko) prejmem od doma, so navedena imena družin, ki so se ali se mislijo izseliti. Iz vsakega pisma diha sama tuga, strah, strašna skrb za bodočnost.

Izgleda, kot da ti ubogi ljudje ne poznajo več nobenega veselja in nobene prostosti. Če jim pišem kaj veselega, da jih razvedrim, mi odgovore, da na Vipavskem ni več tistega veselja in vedrosti, kakršnega sem jaz ponesla s seboj v Ameriko. Niti dar semtertja jih ne spravi več v nekdanjo dobro voljo — razen najmanjše.

"V tujini si, pa vseeno lahko zapoješ svobodno v svojem jeziku, mi tu pa ne smemo, vse je tako pusto, da vem, da bi zbežala, če bi mogla zdajle priti v Vipavo, ki Ti je tako draga. Tebi je pač še vedno lepa, nam pa kot Kalvarija trpljenja . . .

"Ko je vsa ovenčana spomladi, ali ko povabi kraško burjo na obisk pozimi — vedno enaka se nam zdi, če je lepa ali pusta, mi ne vidimo ničesar, vidimo in čutimo samo neznosno trpljenje in boj za obstanek, ki postaja z vsakim dnem hujši. Če bi mogli vsaj zbežati kamorkoli, pa kam bi s temi malčki, ko pa niti visokih davkov ne moremo sproti plačevati, kje šele naj vzamemo za pot — domačij prodati pa tudi ni več lahko, ker postaja vse mizerno, najboljši kmetje tiče v dolgeh.

"Sicer pa, kaj bi Ti opisovali to naše gorje, ter še Tebi kvarili veselje, kar ga imaš. Pozabi na solnčno Vipavsko in na vse te nekdaj srečne kraje in bodi vesela, da si v tujini, ne želi si nazaj, ne še — — —

"Končno sestra, vse je res kot piše ali kaj si moremo pomagati, ko pa se ne smemo več ganiti — — — in misliš li, da nam je res kaj za molitev, čeprav molimo? Otopeli smo, ker so nam vzeli vse, pa hodimo iz navade v cerkve. Kako bi mogli misliti na pravo molitev — to niso molitve, premišljevanje našega trpljenja, našega križevega pota je to . . ."

Taka so pisma iz Primorja in iz pisma rodnega brata ali sorodnika govori vse Primorje, ves zasužnjeni mali rod.

S skromnim življenjem in veseljem je bilo to ljudstvo zadovoljno, pa so mu še to malenkostno pravico, ki jo je imelo, odvzeli.

Civilizirani, kulturni in krščansko usmiljeni svet pa hiti v Indijo, Afriko in v druge kraje, kjer še nimajo te krasne, blagoslova polne civilizacije in pripoveduje prostim "divjakom" lepe pravljice o civiliziranih in krščanskih ljudeh, ki ne puste brata trpeti . . .

Gospodje v Genevi pa malomarno otresejo pepel raz finih cigar, če se slučajno kdo spomni trpečih manjšin in pravijo: "Ni časa draga gospoda za take malenkosti, mi smo tu predvsem, da varujemo prestole in "kralje" velikih republik. Kam vendar pridemo, če se bomo brigali za take nepomembne prošnje? In pa kaj more biti revnim plebejcem na tem, kateri jezik govore, kar naj lepo molče, pa jih ne bodo preganjali in zapirali, ne streljali — —"

Potem se potope v "Olimpijske igre" in z žarečimi obrazi občudujejo zmage spretnih sportnikov — v novinah ali po radiu.

Opoldne ali zvečer se vsedejo k bogato obloženim mizam in s puhlimi dovtipi rešujejo važne probleme blažene civilizacije.

Narodnostne manjšine in brezposelni siromaki pa vidijo v gospodih državnikih "predpostavljene", ki jim je prva in sveta skrb, dobrobit vseh civiliziranih ljudi — — in upajo, upajo — — in trpijo, ter čakajo, da jim pomore Vsemogočni in pa po njem razsvetljeni državniki . . .

Ljudstvo, ubogo na duši in telesu, kdaj se boš spametovalo in se z lastno močjo rešilo duševnega in telesnega ubištva . . . ? Krščanstvo, kdaj boš spoznalo, da si pobeljen grob, v katerem se skriva smrdljiva gniloba, katero bo neki dan odkrilo v ognju trpljenja in bridkih prevar izčiščeno in dušne teme oproščeno, sužnjsko ljudstvo?

Vi "predpostavljeni," mislite li, da pokorni sluga ne vidi vaših zabavnih orgij, ali da bo vera v vašo oblast zatrla vsako misel na upor?

Ne bo je! Mati zemlja nam je dala ob rojstvu pravico do svojih grudi in čim bolj nam bodete branili do njih, tem večje bo naše hrepenenje po toplih, vse preživljajočih njenih prsih.

In ko bodo naša usta suha in se nam bo v obraz režala smrtlakota, tedaj si bomo z vso silo zaželeli toplega mleka iz grudi matere zemlje — in tistikrat vas bomo odstavili, kot požrešne mlade pujske, ter si bomo pravično delili "materino" dobroto . . .

K solncu obraz, zatirani bratje, ne le bratje po rodu, pač pa vsi, ki smo prikrajšani na edini pravici, ki je bila rojena z nami: pravici do rodovitnih grudi matere zemlje! . . .

Predpostavljeni niso velikani, ničeva, podla in sebična bitja so, ki nam vladajo z zvitostjo lisic, ter se pri polnih mizah norčujejo iz neumne mase, ki veruje v bajke in trpi pokorno in udano, doprinašajoč krvave žrtve na oltar — požrešnosti vladujočih.

Stopimo jim tik pred obraz in jim povejmo, da hočemo iztirjati svoj delež — in videli bomo grozo strahopetcev v njih očeh — — —

Ko bomo to storili, bomo rešili brate iz sužnjstva ter bomo brez sebičnosti delili kruh med seboj.

Sloga in nesebičnost je naša edina rešitev, učimo se je! . . .

(Konec.)

Zavarovanje zoper brezposelnost v Evropi

New York. — V Veliki Britaniji in drugih evropskih državah bo ostalo zavarovanje zoper brezposelnost stalna državna ustanova, je dejal dr. Harry W. Laidler, eksekutivni direktor Lige za industrijsko demokracijo, ki je baš končal študijo o zavarovalskih načrtih, ki so bili sprejeti v raznih evropskih državah.

Eksplozija v tovarni v Los Angelesu

Los Angeles, Cal. — Silna eksplozija plinov je v petek zmajala tovarno za obleke Garment Capitol Building. Okrog 50 oseb je bilo ranjenih, a le dve resno. Škodo cenijo na milijon dolarjev. V tovarni je že sedem tednov stavka, ki jo vodi International Garment Workers unija.

Frank Lukancich:

ZA NAŠE FARMARJE

(Nadaljevanje.)

"Moje kokoši mnogo več krme pojedo, kakor je predpisano."

Kokoš, pa najsibo tega ali onega plemena, ne poje več krme na leto kakor od 80 do 95 funtov, to je suhe grme. Ker kokoši krmite zunaj na prostem in imate gotovo mnogo vrabcev ali drugih sličnih ptičev, ki se krmijo od kokošje hrane. Dajte vedno nakrmiti vaše kokoši v hlevu, predno jih zipustite na prosto, pa bodete pronašli, kam vam gre hrana. Lahko se krmijo od te hrane tudi podgane ali pa miši, ki se toliko privadijo kokošim, da se jih ne bojijo.

"Ali lahko pokladam kokošem stolčeno steklo ali črepinje?"

To je resnica, da mora dobivati perotnina za prebavo trde tvarine, da si omogoči na ta način mlenje trde hrane. Nekatere črepinje so dobre, kakor porcelan in temu podobne trde tvarine. Imamo pa zelo poceni nalač za kokoši nabran pesek (poultry grit). Jaz nikomur ne priporočam, da si sam doba napravija iz črepinj take tvarine, ker se kupi zelo trd pesek poceni in je neškodljiv. Stolčeno steklo pa nikakor ni dobro za perotnino in je direktno škodljivo, ker ni prebavljivo. Jaz sem enkrat tudi tako napravil, pa nisem imel povoljnih učinkov pri perotnini. S steklom si kokoši obrežejo notranjščino.

"Moj konj se je hudo prehladil."

Ker je vaš konj, kakor pravite, imel zelo hudo groznico (vročino). Žleze so zelo zatekle in postale rumenkasto rdeče. Oči so se močno solzile. Konj je izgledal z zateklimi očmi kakor slep. To ni je navadno prehlajenje, to je bolezen, ki se imenuje influenca.

Taka bolezen je silno nalezljiva, in se jo nalezejo v hlevu večinoma vsi konji. Bolezen ni posebno nevarna, ako se za konje pravilno skrbi. Konji imajo navadno groznico od enega do dva tedna. Konj se ob bolezni ne sme upregati, šele 8 dni po poteku groznice in le za kako lahko delo. Konje naj se drži v zračnem hlevu ali pa spodi naravnost na solnce ob lepem vremenu.

Za zdravilo mu damo v prvi vrsti antifibrina (acetinalid) ½ unče, da se zmanjša groznica. Za pijačo mu dajte le bolj tople postane vode, v katero ste pridali nekoliko soli (Glouber salt). Klaja naj bo dobra, ne pokvarjena in čim lahkejša.

Leta 1925 sem napisal v Prosveti dolg članek o tej bolezni. Angleži jo navadno imenujejo "distemper", in konji so, posebno v Ameriki, podvrženi tej bolezni. Napisal bom isti, zelo dober recept, kakor pred petimi leti.

Rp. powder folia digitalis 5 grams, coffein-natri salicylic dam 12, acetanilid 3 oz. Dtr. tol dosis No. 60.

V "drug storu" vam napravi na ta recept 60 praškov ali pilul, kar dajajte konju po eno pilulo zjutraj in zvečer, pri hudi bolezni tudi po 3 pilule ali praške na dan, kakih 6 ali 7 dni. Ako rabite zdravila po tem receptu, potem ne smete konju dajati nobene druge stvari, črez kakih 5 do 8 dni pa pričnite primešavati pitni vodi razredčeno solno kislino (acidum hydrocloricum dilutum) eno žlico med 5 galonov pitne vode. Groznica je navadno zvišana od 100.2 na 108 stopinj Fahrenheita.

(Konec prihodnjič.)

Marijana Zeljeznova-Kokalj:

DARINKA

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Prosvete.)

"Potem je prišlo najstrašnejše . . . Z božjo pomočjo, pa tudi z mojo — sinček je umrl!"

"Križ božji!"

"Tako je moralo priti. Pokopala sem ga sama, tu pred oltarčkom leži . . . Vrnila sem se v Ljubljano, služila petnajst let, dokler ni umrl moj gospodar. Zapustil mi je vse svoje stvari, prihranila sem denar in kupila tu v sredi gozda to samotno jaso. In tu sem že tudi petnajst let."

"In vaša vest?"

"Umirila se je; o saj je bil dolg moj kes in težka pokora. Trideset let sem sama nosila to skrivnost."

"Niste povedali svoji materi, kaj ste storili?"

"Nisem."

"Ali ste jo kdaj obiskali?"

"Nikoli. Tudi za pogrebom nisem šla."

"Špela, kako ste mogli biti tako sami!"

"E, nisem bila tako sama! Misli, spomini so bili vedno okrog mene, kakor lačni gavrani okrog trupla. In takrat sem začela čitati. Moj gospodar je bil profesor in je imel veliko knjižnico. Ostanek sem ti preje pokazala. To so moje najljubše knjige."

"O čem govore?"

"O modrosti, ljubezni, vzgoji . . ."

"So to povesti?"

"Ne, resne knjige . . ."

Zopet sta obmolknili in se zatopili v svoje življenje. Tiho je bilo in samo kolovrat je pel svojo pesem.

Nenadoma je vprašala Dana: "Špela, in če bo sedaj fantek!"

"Nič hudega!"

"Mislite, da ne bo pregrešna tudi njegova kri?"

"Bo."

"Špela!"

"Ali ne boj se! Iz knjig sem se naučila, da se lahko otroka vzgoji kakor se hoče."

"Kako?"

"Ti ne razumeš tega. Iz otroka lahko napraviš dobrega človeka, lahko pa tudi roparja!"

"Ali je mogoče?"

"Mogoče je. Nič se ne boj, otroka bova vzgojili za poštenjaka!"

"In kje?"

"Tu v samoti, kjer ni ljudi, kjer je samo lepa nedolžna narava!"

"Ali mislite, da bo šlo?"

"Bo, bo . . . tako je zapisano v knjigah!"

III.

Dana je rodila hčerko.

Špela je bila vsa iz sebe od same sreče: "Kar norčava sem! Ne vem, kje mi je glava!"

Dana se je smehljala v postelji: "Špela, kako lepo, prelepo je živeti!"

"Ali ti nisem rekla?"

Dana je prikimala.

"Dana, krstiti jo bo treba," se je spomnila Špela.

"Saj res! Čisto sem pozabila."

"Taka je navada. Kako jo bova pa krstili?"

"Ne vem? Morda Špelica!"

"Kaj pak, po stari babi! Ne, ne . . . Lepo ime ji morava izbrati! Čakaj . . . Darinka! Darinka pomeni dar . . . Ali ni lepo! Da, da, Darinka mora biti!" Stopila je k zibelki in mehko dejala: "Darinka!"

"Darinka!" je ponovila tudi Dana.

Špela je šla k omari in brskala po njej. Nazadnje je izvlekla staro črno obleko in se začela oblačiti.

"Kam pa Špela?"

"V farovž!"

"Kmalu bo večer."

"Menda te ni strah? Vsaj sva dve!"

"O, ne to! Če bo pa hotel gospod krstiti?"

"Kaj pa misliš? Mora! To je njegova dolžnost."

"In če vpraša po očetu?"

"Ne skrbi! Skušnja me je izučila, ne bom več vlekla ta kratkega!"

"Špela, samo sramote ne . . . A boter?"

"Tiho, tiho! Prepusti vse meni. Tu imaš mleko, pij in zaspi!"

Špela je odšla.

Večerilo se je. Kos je pel. Mehak večer.

Špela je srečavala ljudi. Bili so v prazničnih oblekah. "Kaj imajo vendar, saj je delavnik!" je premišljevala.

Nasproti ji je prišel mlinar.

"Špela, dober večer!" jo je ogovoril. Ona se je začudila njegovi prijaznosti. Odgovorila je na pozdrav in hotela dalje.

"Špela," je dejal zopet mlinar. "Malo postoj, da se kaj pomeniva."

"Nimam časa!"

"No, bova pa kratka! Ti, ali si kaj slišala, kaj je z Urbanovo Dano?"

Špela je skomignila z rameni.

"Veš, govore samo o njej. Izginila je z nočjo! Videli so jo ob vodi, potem pa nič več. Ali ti kaj veš . . . Ti si takole včasih v hudičevi družbi!"

Špela se je dobrodušno nasmehnila, kar je zopet začudilo mlinarja. Hudomušno je rekla: "Vem, vem, vse vem! Ampak brez hudičeve pomoči!"

Mlinar je stopil bliže: "A zares? Glej ga, šmenta! Kje je in kaj dela dekle?! Povej!"

"Kmalu bo vedela vsa vas!"

"Šmenta!"

"Torej se ni obesila, ali pa skočila v vodo. Veš, govore, da je zapisala pred smrtjo svojo dušo vragu in da sedaj straši . . ."

"Kje straši?"

"Menda pri čebelnjaku v šolskem vrtu!"

"Zakaj pa ravno tam!"

"Ne vem . . . Kaj misliš, da je res?"

"Če še ni strašilo, pa bo od jutri!" je rekla Špela in hitela dalje.

Mlinar je stal in mislil: "Križ je z babami! Vsaka ima peklenšča v sebi!

Špelo je potem ustavila še krojačeva, trgovčeva žena in pa sama mati županja. Špela ni hotela z besedo na dan in babe so škripale za njo: "Copernica!"

Špela pa se je smejala sama pri sebi: Ej, radovednost je pa res huda stvar! Skeli kakor razbeljeno železo in še spati ne da!"

Prišla je pred župnišče. Ogovoril jo je mežnar, ki je ravno prihajal iz cerkve:

"Si tudi ti prišla dušo prat?"

"Zakaj neki?"

"Velika spoved je!"

"Tembolj!"

"A je že prepozno nocoj! Gospodje so že v župnišču."

"Tembolj!"

"Kaj pa hočeš od njih?"

"Kaj te pa to tako briga?"

"Špela, ne jezi se! Ali greš zaradi Urbanove Dane?"

"Zakaj pa ravno zaradi tega?"

"No, ti si v zvezi s ta črnim!"

"Kaj si tudi ti tako neumen!"

"Tako govore vsi . . ."

"Pa jim verjamete?"

(Dalje prihodnjič.)

M. Gromov:

30 sekund mojega življenja

Rešilni skok s padalom

Gromov je najslovitejši ruski letalec. Evropa ga pozna po lanskem obisku Nemčije, kamor je priletel s svojimi "Sovjetskimi krili". Mož zna izvrstno zasukati tudi pero in pripoveduje v naslednjih vrstah najbolj napeti doživljaj iz svoje letalske prakse.

•

Ob treh zjutraj. Skočim iz postelje in letim pod hladno prho. Pred odprtimi vrati se trdo brišem in se razgledujem.

Nebo je sinje, na obzoru niti enega oblačka. Pogled na nebo me prevzame tako blagodejno, kakor to sveže jutro samo.

"V splošnem", si pravim, ko počasi pospravljam zajtrk, "v splošnem si lahko vsak človek s primerno vzgojo sam pričara poljubno razpoloženje. Nevolja je vedno znak bolehnih živcev."

Toda ne utegnem mnogo modrovati. Ura kaže že 3:42. Najkasneje v 18 minutah moram biti na letališču. Odtrgam še listič od koledarja in nova številka se mi razločno vtisne v spomin: 23. junij 1927.

Naposled vendar hitim mimo straže pred vhodnimi vrati in pred menoj se razprostre naše letališče — tam prav zadaj opazim majhnega sivega ptiča, ki ga pravkar vlečejo iz hangarja.

Novo letalo.

Čaka me precej težavna preizkušnja aparata. Marsikdo izmed vas je menda že videl, kako vojaški letalec v neki višini nenadoma, za gledalca povsem nepričakovano, okrene aparat navzdol, ga kakor sveder pusti vrteti okrog osi.... in nato po nekem številu zavojev spravi letalo v naravno lego. Že opazovanje zahteva precejšnjo napetost živcev, kdor pa hoče tak poizkus izvršiti, se mu zares nikoli ne sme zavrteti v glavi....

Tulenje vetra, brnenje trepetajočega motorja, padanje z brzino 400 do 500 kilometrov (na uro, seveda), pri tem pa še zavoji, ki letalcu onemogočijo, da bi videl vsaj obzorje, — zares, prav težavna vaja. In pri tem se je že primerilo — dasi redko — da letalo zaradi kakršnekoli nepopolnosti stroja ni več ubogalo in je pilot žrtvoval življenje....

Naj bo tako ali drugače — mi letalci znanstvenega letalskega zavoda, smo morali vsako novo konstrukcijo preizkusiti na opisani način. Šele nato je tvornica prejela naročilo, da prične z izgotavljanjem v množestvu.

"Padalo vzameš s seboj?" — me je vprašal prijatelj.

"Seveda!"

"V redu!"

Belo blazinico s padalom vtaknem pod sedež. — Preizkusim jermene, obroč....

Na dano znamenje se stroj strese, motor zabrni divje, kolikor največ more, kolesa se nekajkrat obregnejo ob tla, — in že letim nad zemljo, oblito z zlatom jutranjega solnca. Vedno nižje se uglablja pod menoj. Na en mah uzrem vse mesto spodaj: ravne štirikotnike ulic, stolpe, vrtove in vijuge reke.

Kazalo višinomera trepeče sem ter tja in kaže 3000 m. Dovolj. Sedaj na delo! Predvsem: "looping the loop."

Veter je divji in mi skuša na vso moč strgati čepico z glave. Tuli, zavija in joče.... Močno napeta krila se tresejo.... Brzina je zadostna.... Lahko pritegnem ročaj. Zemlja in obzorje takoj izgineta pod letalom.... Nebo, nič drugega kakor nebo!.... Še trenutek, in tudi nebo izgine....

Nad menoj je zemlja!.... Zaključim krog in se postavim zopet v prvotno stanje.

To je bilo izvrstno. Stroj je dober. Domala se že sramujem, da sem bil tako nezaupljiv. Bedno padalo! Le počivaj tam, kamor spadaš: pod sedežem pravega letalca!

Sveži zrak me raduje. Na lepem začnem — nepričakovano in čisto zase — prepevati prolog "Glumačev". Leoncavallo, vsekako šele prvič prednašam v zračnih višavah poltretjega kilometra, zveni celo z mojim glasom imenitno.... Če seveda upoštevam, da.... da ga sploh ni čuti.

V višini 2200 m si zapomnim čas in pričnem z zavoji. Vsak zavoj traja, kakor vidim na štoparici, poldrugo sekundo. Po treh okretih in — kakor kaže vivinomer — tri sto meterskem padcu skušam letalo spraviti v naravno lego. Toda.... stroj me ne uboja več. Letalo se suče šestič, sedmič, osmič....

Po kratkem, polsekundnem premoru poizkusim znova krotiti stroj. Na svoje presenečenje pa se moram preveriti, da se krmilo enostavno ne pokori več.

Že je za menoj 12 okretov.... In ni izhoda.... Padam.... "V 30 sekundah boš mrtev kakor miš", mi prešine v glavo. Le še trideset sekund me loči od zemlje....

Moja občutja v onih trenutkih bi primerjal le s čustvom človeka, ki bi ga vrgli v sredino blazno se vrteče ploskve pri cirkuški strakciji. Zamislite si, da sedite sredi takšne okrogle plošče. Vse okrog vas je sivo temna gmota, nekoliko svetleje obrobljena — to so gledalci, ki ste jih že pred nekolikimi hipi mogli dobro razločiti. Nekje spodaj pod vami tuli elektromotor, sredobežna moč vas neubežno privlačuje. Čujete smeh vsenaokrog in.... živci vam popuščajo.

V kakšnem cirkusu bi torej čuli smeh. Zame pa ta reč ni bila nič kaj vesela. Ogorčen sem bil razadi letala, ki se je vrtelo hitreje in hitreje in z nezaslišano brzino padalo k zemlji. Zavest neizbežne smrti, tulenje vetra, ropot stroja — vse to je v meni ustvarjalo čudno, čudno razpoloženost. Prve sekunde sem še štel zavoje letala in zasledoval kazalec višinomera. Nato je tudi to bilo nemogoče. Sredobežnost me je pritisnila ob sedež. Bilo je, kakor da me je kdo prijel za grlo in me začel daviti. Naglo, neprestano menjavanje položaja je motilo tudi obtok krvi in v glavi mi je šumelo kakor ob morskem bregu v nastopu plime. Vsemu temu pa se je pridružilo še nenavadno, nadčloveško napeto razmišljanje.

Prva moja misel je veljala padalu. To je bila v danih okoliščinah edina rešitev. Kaj naj storim? Izskočiti moram in potegniti obroč, da se prične padalo razgrinjati. Skoro šolarsko sem se spomnil poukov za take pripetljaje in obenem razpredel načrt.

"A mar ni že prepozno? Je višina dovoljna?" Po približnem mojem računu me je od zemlje ločilo le še 600 do 700 metrov, letalo pa blazni. Obzorje se z daljnimi pozemskimi stvarmi združuje v sivo zelen trak....

S silovitim naporom volje se poženem, pozabim opasnost in osvobodim jermena, ki je z njim navadno pripet vsak letalec. In takoj preizkusim, ali sem vse res tudi storil prav.... Da, odpet sem....

Z desnico popaden obroč padala, pogledam, če res držim obroč, skušam se dvigniti, toda.... ne morem. Neka višja sila me je posadila na sedež. Izpustim obroč in se trudim za ločitev od sedišča.

"Hitreje, hitreje!" pomislim. Z vso močjo se trudim ubežati objemu smrti. Naposled mi uspe, da dvignem levo nogo, nato se odbijem z obema rokama in — že sedim na kraju letala.

Čisto nehote se spomnim, da je izumitelj takega-le padala nekoč sam skočil z letala, da je pri padanju neprestano vlekel za obroč in se padalo vendarle — ni razgrnilo. Ko se je mož osrl navzgor, je z grozo spoznal, da ni vlekel za obroč padala, temveč za nekak jermen.

Z jasno zavestjo popolne ravnodušnosti glede vsega, kar utegne še slediti, zberem poslednje moči, se odbijem od desne strani letala in padem v prepad....

•

Srce bije v nenadno nastopivši tišini tako močno, kakor bi mi s kovaškim kladivom udarjalo ob prsi.... Čutim svojo kri v žilah, v sencih, v konicah prstov. In to me prevzame z radostjo: Živim!

Ampak — kaj se je zgodilo z menoj?

Takoj po odskoku sem — pač čisto avtomatično — ne da bi se prav zavedel, potegnil obroč.... Minili sta dolgi dve — ne, tri sekunde, in v kratkem razdobju so videli moji tovariši, ki so me opazovali od spodaj, kako sem se v zraku kobalil in drvel navzdol.

Še zdaj vem prav točno, kako sem takrat prvič začutil elastičnost zraka.... Gori nad menoj je nekaj zaropotalo.... Močan sunek me je dvignil v višino, kakor da me je kdo prijel za ramena in.... nastala je zopet tišina in plaval sem v udobnem sedežu.

Bila je moja prva misel: "Kje je letalo? Menda ne bo treščilo name?" A tisti hip je letalo že doseglo zemljo. Tako silna je bila naglica, s katero je treščilo na tla. Čul sem samo grmeč lom....

Naglo pogledam na zapestno uro. Od tistega trenutka, ko sem bil pričel z obupnim poiskuzam, je minilo ravno 30 sekund.

V počasnem položnem letu me je rumenkasto padalo previdno preneslo navzdol. Že sem lahko razločno motril različne stavbe na letališču in nenavadna tišina okrog mene je bila zame res užitek. Prav počasi sem se torej spet pripravil, da stopim na trda tla, potisnil sem očala nazaj, ker bi se pri udarcu na zemljo lahko razbila na kosce, spomnil sem se vseh podrobnosti pouka, kako se je treba ločiti od padala, in veselil sem se, da možgani delujejo tako ostro in jasno. Hip nato sem opazil bele šotore vojaškega letališča; odplavali so pod menoj kar mimo.... Nato zelenje dreves in grmovja. In ugotovil sem v mislih, da sem le še v višini kakih desetih metrov. Uzrl sem avtobus na deželni cesti in razločil potnike, ki so opazovali moje padanje....

Ni pa mi bilo sojeno, da bi treščil ob zemljo. Sunek vetra je vrgel obočje mojega padala na brezo ob cesti. Obvisel sem tam in šele zdaj sem se prav razjezil — zaradi bedastega ujetništva med vejami.

Nekoliko minut nato so prihiteli ljudje in me rešili iz neudobnega položaja. Edina poškodba, ki sem jo odnesel iz te preizkušnje, je bila nekoliko izvinjena noga. Drugače pa — nepoškodovan, zdrav.

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopilih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravništvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na naslov zgoraj pripravljenih listinah vse naslove upravništvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravništvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.—Philip Godina, upravitelj.

RAD BI IZVEDEL

za svojega brata John Lesnjaka. Pred 5 leti se je nahajal v Waukegan, Ill. Kdor rojakov bi kaj vedel o njem, prosim, da mi to sporoči, bom zelo hvaležen; ako bo pa sam ta oglas čital, naj se nemudoma javi svojemu bratu: Franc Lesnjak, 817 Commonwealth Ave., Waukegan, Ill.

—(Adv.)

DELO DOBI

Dekle dobi službo pri dobri družini — samo trije odraščeni v družini — mora razumeti vsa hišna dela in znati kuhati. Plača po dogovoru. Oglasite se pri: A. Bame, 5341 Hyde Park Blvd. Tel. Midway 1427. — Chicago.

(Adv.)

STE IZČRPANI?

Esorka vam da novo energijo!

Vso zdravo izgubite, ko pustite samega sebe opešati in is reda! Kako neopametno, ko vam Esorka lahko povrne energijo in prebavnost. Vsp hitro odpravi zaprtnico, želodčne bolečine in nemirnost živcev. Uprašajte lekarnarja. 15

SEVERA'S ESORKA

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

V STARI KRAJ

Večina naših starokrajskih potnikov prihodnjih par mesecev bo potovala v sledečih skupinah:

24. oktobra na slavnem ILLE de FRANCE, ki je rojakom tako dobro znan, da ne rabi še posebnega opisovanja;

25. oktobra na SATURNIJI na Trst;

11. novembra na najnovejšem in najmodernejšem francoskem parniku—LA FAYETTE—se vrši posebno skupno potovanje za one potnike, ki nimajo veliko denarja. Tretji razred do Ljubljane skupno z davkom stane samo $109.73. Poleti je ta parnik samo za turiste, a sedaj se nudi tudi potnikom tretjega razreda. Kdor hoče poceni potovati, naj se pridruži temu potovanju;

12. novembra VULCANIA na Trst;

21. novembra zopet odpluje ILLE de FRANCE;

29. novembra na SATURNIJI božično potovanje na Trst;

2. decembra skupno potovanje na AQUITANIJI;

5. dec. 1. božično potovanje po Francoski Ameriji na priljubljenem PARISU;

12. dec. glavno božično potovanje na parniku—ILLE de FRANCE.

16. dec. EUROPA, ki nudi zadnjo priliko za božično potovanje.

Ako želite potovati na kakem drugem parniku, pišite po naš Vozni red.

Za vse nadaljna pojasnila se obrnite na:

LEO ZAKRAJŠEK

Midtown Bank of New York

630 — 9th Avenue,

New York, N. Y.

Ali ste že naročili Prosveto za Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Cenjeni brat (sestra) S. N. P. Jednote!

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta tudi prišteje oden, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k enotni naročnini. List Prosveta stane za vse enako za člane ali nečlane $6.00 na leto ene letne naročnine. Ker pa člani že plačajo pri assessmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi Vi naročite na dnevnik Prosveta. Cene lista Prosveta so:

Za Združ. države in Kanado $6.00	Za Cicero in Chicago je.....$7.[illegible]
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 4.[illegible]
2 tednika in..... 3.00	2 tednika in..... 3.[illegible]
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.[illegible]

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj more upravništvo zniževati datum za to vsoto naročniku.

Prosveta, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za Prosveto vsoto $.....

Ime ..... Čl. društva št.....

Naslov .....

Mesto ..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov naše družine:

Ime ..... Čl. društva št.....

Ime ..... Čl. društva št.....

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in sŏole, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, uniješko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA